

KBT 91.9

Tərtibçi : Nazxanım Cəfərova

İxtisas redaktoru: Yeganə Əhmədova
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Kompyuter tərtibatı : Səfurə Nəcəfova

Sabir Sarvan

Biblioqrafiya

Sabir Sarvan : biblioqrafiya / tərt. ed.: N.Cəfərova ;
İxtisas red. Y.Əhmədova; komp. tərtibatı S. Nəcəfova;
S.Vurğun adına Sumqayıt şəhər Mərkəzi Kitabxanası.
Sumqayıt, 2019. – 87 s.

S.Vurğun adına Mərkəzi Kitabxananın “Sumqayıtın görkəmli şəxsiyyətləri” seriyasından tərtib etdiyi “**Sabir Sarvan**” biblioqrafik vəsaitində şairin əsərləri, həyat və yaradıcılığı haqqında yazılmış məqalələr, həmçinin, həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri, görkəmli şəxslərin və qələm dostlarının onun haqqında söylədiyi fikirlər öz əksini tapmışdır. Nəşrlərin təsviri əlifba sırası ilə qruplaşdırılmışdır. Vəsaitdən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədi ilə sonda sərlovhələrin əlifba göstəricisi də verilmişdir.

Tərtibçidən

Sumqayıt şəhər S.Vurğun adına Mərkəzi Kitabxana müasir Azərbaycan ədəbiyyatında xüsusi üslubu ilə seçilən tanınmış yazıçı-publisist Sabir Sarvanın həyat və yaradıcılığını tam şəkildə əks etdirən biblioqrafik göstərici işləyib hazırlamışdır.

Sabir Sarvan haqqında ilk dəfə nəşr edilən biblioqrafik vəsaitdə şairin Azərbaycan dilində işıq üzü gören əsərləri, publisistik məqalələri toplanmışdır. Vəsaitdə həmçinin şairin həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri, dostlarının onun haqqında söylədiyi fikirlər öz əksini tapmışdır.

Göstəricidə materiallar, bölmələr və yarımbölmələrdə xronoloji qaydada, daxildə isə əlifba sırasına uyğun olaraq qruplaşdırılmışdır.

Biblioqrafik vəsaitdən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədilə sonda köməkçi göstəricilər tərtib edilmişdir. Vəsait geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Sabir Sarvan : yel vurduqca durub gəzər külüm səni, külüm səni ...

Oxunub dərhal xoşa gələn hər şeir yəqin ki, şeir deyil. Çünki eləsi var ki, özüylə yaşamağı tələb edir, lap elə dediyinə şəkk edən bir adam tək hərdən üzünə baxıb deyir : başa düşürsənmi?..

Yeni məsələ idrakda, rasionallıqda olsa, “bəlli-bəlli” deməyə nə var ki ? Məsələ qəliz və müşğüldü : çünki yaman olur ayrılığın sərxoşluğu!... Tanrının, fələyin əlindən aldığı qara sevdaların şərabinə içib bu fani dünyadan köçən, gözə görünməyənləri insana görünən, dip-diri, canlı formada göstərmək ehtirası şair bu göy qübbəsinin altından köçdükdən sonra da üzülür... Vazkeçilməz dünyadan vaz keçmək insanın onu dəmir məngənə kimi sıxan rasionallıqdan imtinasıdır, çünki bir modernist şairin fikrincə, insan başdan-baş a irrasional simfoniya... Görünməyənləri göstərmək istəyən şair ilkin olaraq canına qıyır, özünü lap elə əfsanəvi Fərhadın külüngü ilə zərrə-zərrə yox edərək, sehri nəfəsini öləziyən dünyanın üzünə üfürür ki, insanların gözləri adi şeylərə baxmaqdan alacalansın. Sabir Sarvan da belə eləyir. Özümü sözə çevirdim. Mən yoxam. Söz var, kəlmə var, şeir var ; min illər boyu bütə çevrilən şairlər yaşadıqca sözlər can çəkəcək. Onların son damla qanı töküləndə göyden bir ulduz axacaq. Sabir Sarvan da özünü sözə çevirmək ehtirası ilə bax beləcə alışıb-yanır. Görəsən, mən nə vaxtsa deyə biləcəyəmmi : ədəbiyyatın yandırıp külə döndərdiyi şair?!...

Sabir sözü üstündə min dəfə ölüb dirilməyin min bir üsulundan birini də seçə bilmir, çünki sözlərin hamısına eyni dərəcədə vurulub. O, hələlik bircə bunu bacır ki, bu şeir bazarından, nəzm tünlüyündən gücü çatdıqca qaçsın. Bu “multiplikatorlara” ədəbiyyata öz fiziki ölçüləriylə gəlib, kitabları, şöhrətləri artdıqca “şişən” şairlərə uğraşmaq üçün.

Amma ən uğursuz şeirlərində bir şeir divanəsinin qəmli gözləri görünür. Bax bu gözlərə alqış!

Yatmadım səhərə kimi
Yaramı duza köçürdüm...

Şam sönür onun, sozalan şöləsi yaranın üstünü “yalayıb” keçir. Bundan sonra qaim-qədimdən bəri bir köynək şam işığında yazılan bütün qezəllərin canındakı ağrı-acı həməən yaraya köçür. Bundan sonra bu yara bütün yaraları dirildir. Vaxtilə “Sona bülüllərə” qulaq asanda qeybdən o səs mənə bir bayatı, bir ucu güləbətlinli bir sehr pıçıldamışdı :

Su atdım yara dəydi,
Qəlblərə yara dəydi,
Bu nə hüznü belə
Yarama yara dəydi...

Sabir Sarvan gözə görünməyənləri yoxdan var etməklə görünənləri, görünüb də insanın gözünün içinə girən, onu əzən, gülünc edən şeyləri yer üzündən süpürüb atmaq istəyir. Şair gerçəklik dediyimiz bu qəflət yuxusundan qaçmaq, uzaqlaşmaq istəyir.

Biz bəlkə də doğulanda, dünyaya “göz açanda” işıqlı aləmlərdən keçib qaranlığa tuş oluruq. Bir parça nisgilli ömür payımıznan hara getdiyimizi özümüz də bilmirik.

Hamı bilə-bilə ki, bu ömür də, bu tale də yalandı, onu həqiqət kimi, olacaq kimi yaşayır. Elə dünyanın ən şirin faciəsi burasındadı. Qara kölgəsiylə qoşa gəzən, addımlayan şair bu kölgəni bir qopuz kimi sinəsinə sıxıb xəfif hənirtirlərlə dünyanın al-əlvan işıqlarını söndürmək istəyir.

Sabir Sarvan susub-susub ömür qaranlığından qurtula bilib. Ona görə də, özündən keçmişdə qalan “qırıntıları” da əzib yox edə bilib, dünyaya təzə adam tək doğulub. Onun mənə verdiyi 10 şeiri oxuduqca onlarla bu gün ardı-arası kəsilmədən çap edilən şeirlər

arasında bir fərqi gördüm, Sabir düşünməyə macal vermir, düşüncə, idrak şeir yaratmır, adicə suyun şırıltısını, üstünə şəh qonan ləçəyin titrəməsini... verməklə səni o şeylərin “içinə” salır, ovsunlamaq istəyir.

Daş olub çaylar gəzirəm,
Xış olub laylar gəzirəm
Quş olub göylər gəzirəm
Bulum səni, bulum səni...

Dünyada hər şeyi vurub ötüb keçmək olar bəlkə, səmimiyyəti, təbiiyi vurub keçmək yaxşı ki, bugünkü “avanqardçılar”ın ağına gəlmir. Çünki söz dünyada hər şeydən güclüdü, onunla yalnız gücü çatanlar oynaya bilir, onun içindəki enerji (qaranlıqlar !) parçalanıb yarıdıqca dünya sönür, sozalıq.

Və : Dünya söndükçə, Sən görünürsən, ilahi ! (V.Bayatlı Öner). Bu dünyada bütün böyük şairlər qan qardaşdı.

Sözümüz onda qaldı ki, Sabir Sarvan düşünməyə macal vermir, hissi, duyğusu və bütün ruhuyla sözün, deyimin ardınca qoşur, elə ona görə də, düşünmək istəmirsən ki, gördüyün, aldığın ləzzət yox olub gedə bilər.

Yanan sönər, sən ha közər
Həzər, bu qismətdən həzər
Yel vurduqca, durub gəzər
Külüm səni, külüm səni...

Sabir Sarvanın şeirləri izaha, geniş şərhə elə bir lüzum doğurmur. Ona görə də, mən bu şeirlər haqqında danışmıram. Allah bilir, nədən söz açıram belə. Bu sözlər, bu kəlmələr dodaqdan qopan tək havada sehrli şəkildə titrəyir.

Hardan uçub gəlib bu quş,
Bə hanı çölləri bunun ?

Cavanşir Yusifli,
tənqidçi, ədəbiyyatşünas

Yaradıcılıqdakı pozitiv ovqatın kəskin dəyişimi

*Bir sıxma dən idi ömrüm elə bil
Töküldü ovcumdan, quşlar apardı...
S.Sarvan*

Şeir canlı orqanizmdir. Onun da qəlbi, ruhu var. Ritmi, ürək döyüntüsü var. O da nəfəs alır, nəfəs verir, ağrıyır, ağrıdır... Və bu döyüntünün, bu səsin içərisində bircə ton belə başqa səsin izinə rast gəlsən, hər şey alt-üst olar. Özlüyündən çıxar. “Kimliyini” itirər. Çünki kimisə, nəyisə, hansı şeirisə, hansı misranısa xatırladan nümunələr bu dünyaya qüsurlu doğulmuş insanlar kimidirlər. Yaxud da ömrü boyu özü ola bilməyən, onu-bunu təqlid edən insanlar kimi... Nə fərq edər ki. Biri mənəvi, digəri fiziki yarımçıqlıqdır. Və hər ikisi də ağırdır.

Amma öz səsi, öz “havası” və öz ovqatı olan şairlər həmişə seçilə bilirlər. Heç bir axına qapılmadan, öz məkanlarında – bapbalaca adalarındamı, böyükdən də böyük “dövlət”lərindəmi – bu da bir başqa məsələdir, amma hər halda, özlərinin olan ərazidə yaşayırlar. Qarışmadan, dağılmadan, poetik tamlıqlarını, bütövlüklərini parçalamadan, zədələmədən...

O poetik havanı “şair havasına” çevirən isə başqasından deyil, məhz öz ruhlarından gələn poetik səsin özünəməxsus ahəngidir.

Belə fərqlənən, özü olan şairlərdən biridir Sabir Sarvan. Ədəbi mühitdə bir o qədər də görünməyən, çox yazmayan, amma hər halda özünəməxsusluğu ilə seçilən bir şair... Son iki ildə onun “Qibləm ürəyimdir” və “Yarandım yaşadım” adlı iki kitabı dərc olunub. Anlamadığım və təqdir etmədiyim bir şey var: ikisi də demək olar ki, eyni şeirləri təqdim edir və ikisində də yaradıcılığının əvvəlki illərinə aid nümunələr var. İkinci amil qəbul edilən olsa da, birinci haqqında eyni fikri söyləyə bilmirəm.

Amma bütövlükdə bir şeir kitabı (xüsusilə “Qibləm ürəyimdir”) haqqında deyə bilərəm ki, o, toplu kimi öz müəllifini canlı və konseptual şəkildə təqdim edə bilib... Üslubundan tutmuş forma seçiminə, öz poetik “mən”i ilə rahat nəfəs aldığı, tam və dolğun ifadə olunduğu şeir modellərinə, sözlə “oynamaq”

üçün deyil, ruhunun və ovqatının ifadəsi üçün apardığı “çarpışmaya” qədər...

Ən əsası isə... Bütün kitab boyu fərqli problemlər, fərqli mövzular şeirin obyektinə çevrilir. Qarabağ savaşından, Çaldıran döyüşündən, “Axtarsan vətənin sərhədlərini, Düş tarix boyunca qanın izinə” həqiqətindən tutmuş, tənhalığa, itirilmiş gəncliyə, sevgiyə, gözəlliyə, qocalığa qədər... Amma maraqlıdır ki, mövzu rəngarəngliyi içərisində hər zaman Bir Poetik Qəhrəman boy verir. Müxtəlif ovqatlara düşən – gah kükrəyən, coşan, gah “sözlərindən qan iyi gələn”, gah “gözəl xanımlarla gözəl şeirləri” ilham pərisinə çevirən, gah “Dərdi gözlərində diri qalan”, gah da qəbul edə bilmədiyi qocalıqla “zarafatlaşaraq” itirilmiş gəncliyinə yanan poetik qəhrəman... Eyni zamanda da bu “zarafatın” içərisində kinayəni də, ağrını da, qəbullanmanı da, qəbullana bilməməni də çox dəqiq ifadə edən müəllif...

Atəşfəşanlıq yox, sükut
İzdiham yox, təklik çəkirsə səni
Özündən başqa
Həmsöhbətin yoxdursa,
İtirməkdədirsə dadını
Çörək,
Qadın dodaqları,
Su...
Halını pozma, canım,
Qocalıq deyilən şeydi bu.

Haldan hala düşsə də, hər dəfə müxtəlif ovqatlarda qarşımıza çıxsa da, daxildəki əsas “nüvə”ni – “Mən”i dəyişməyən, hər an “bu mənəm” deyən bir poetik qəhrəman... Kitab əsasən bir neçə aspektdə yadda qalır: bəhs edilən mövzuların əvəzlənmə stixiyası, müəllifin maraqlı deyimlər yaratma bacarığı, ənənəvi şeirin sərhədləri daxilində öz ruhunu vermə gücü, bir də yaradıcılıqdakı pozitiv ovqatın məhz bu kitabda kəskin dəyişimə uğramasıyla... Hər biri haqda ardıcılıqla danışaq...

İlk zərbə “Qaçır Qarabağlı uşaq” şeirindən gəlir. Damarlarda qanı coşdura biləcək “mənzərə-portret” yaradılmasına hədəflənən bir nümunədir. Nə açıq bir çağırış var, nə açıq bir ittiham, nə də açıq bir qınaq. Sadəcə dərdini götürüb insanların üstünə qaçan qarabağlı uşağın real cizgilərlə yaradılmış görüntüsü canlanır göz önündə.

Səhər al qanla açılır,
Quşlar göydən ölü düşür.
Alışmır güllə səsinə,
Budaq qorxur, gülü düşür
Saçı dağılıb alınına,
Sıyırım-sıyırım olub dizi
Gözlərinin qabağında
Anasının qanlı üzü
Qaçır Qarabağlı uşaq...

O hadisələri xatırlarkən həqiqətən də yada düşən ilk şey bir gün “al qanla açılan” səhərin hər şeyi dəyişdirməsi olur. O səhər həyatın axarını da dəyişdi, taleləri də, Vətənə və insanlara münasibəti də... Şeirdə bir “al qanla açılan səhər” ifadəsi işlədilir və bu yetir ki, insanların dağıdılaraq dəyişən dünyası özünü şeirin alt qatından yetirsin, üzə – üstə çıxsın. Az sözlə çox şeylər ifadə etməkdir bu. Bir təsvirlə bir çox hadisələri, prosesləri, yaşantıları mətnə gətirməkdir. Məsələn, “Göydən ölü düşən quşlar” və bu detala əlavə edilən “budaq qorxur, gülü düşür” təsvirinin yaratdığı assosiasiya o qədər canlıdır ki, bu qorxunun insanlara, təbiətə yaşada biləcəkləri haqqında əlavə sözə ehtiyac qalmır. Bir halda ki, quşlar ölü düşür, bir halda ki qorxudan balasını salan qadınlar kimi budaqlar da çiləklərini “salır”, o zaman “gözünün qabağında anasının qanlı üzü” ilə qaçan qarabağlı uşağın yaşadığı, duyduğu dəhşəti hiss etmək müşkül deyil.

Dərd gələndə tək-tək gələr,
Dərd gələndə qoşa gəlməz.
Bir bu qədər xata, bəla,
Ağıla gələr, başa gəlməz,
Sanı yoxmu?

Aşağıdan yer qalxıb,
Yuxarıdan göy enib,
Qışqırığı boğazına,
Gözləri haqqa dirənib,
Sonu yoxmu?
Qaçır Qarabağlı uşaq...

Burada yaradılan fikir kombinasiyaları, həmçinin şeirin strukturu daha maraqlı nəticələrə səbəb olur. Adətən “dərd gələndə batmanla gələr”, “qoşa gələr” kimi işlədilən ifadə bir qədər dəyişikliyə uğradılaraq “tək-tək gələr” kimi verilir. Amma mənə qatında bu, vurulan zərbələrin tək-tək olmasının daha çox ağrı verdiyinə hesablanıb. Strukturda qəfildən misraların arasına artırılan “sanı yoxmu”, “sonu yoxmu” ifadələri göydəndüşmə kimi görünə də, ümumi ritm kompozisiyasını tamamlayır. Eyni zamanda başqa bir kompozisiyanın – “aşağıdan qalxan yer”lə “yuxarıdan enən göy” arasında qalıb sıxılan, boğulan, “qışqırığı boğaza, gözləri haqqa dirənən” uşağın faciəsinin təsvirini tamamlamış olur.

Ağ alnında qara qada,
Hara qaçsın bu dünyadan?
Ayaqları heydən düşüb,
Şişib alınının damarı
İnsanlar ee...y,
Sizə sarı
Qaçır Qarabağlı uşaq.

Hara qaçsın? Ağrı ilə verilmiş sualın cavabı deyil, verilmə səbəbi üzdedir: laqeyd, gözlərində ölüm-itim adıləşmiş İnsanlar... “Alınının damarı şişən”, amma yanğısı səsə çevrilib, hayara çevrilib canından çıxmayan uşağın yerinə şair haray çəkir: “İnsanlar eeeeyyy.... sizə sarı qaçır Qarabağlı uşaq”.... Bununla – bu harayla da ümumi kompozisiya hər anlamda tamamlanmış olur.

Ümumiyyətlə, illərdir ki, bu problemin də, bu ağrının da şeirimizdə çox fərqli rakurslardan təhlili, işıqlandırılması müşahidə olunur. Hansı mətdəsə kədərin, ağrının, hansıdası quru patetikanın, hansıdası kinin, nifrətin "əyarı" çox olur. Bu şeirdə isə həqiqətin və "oyatmaq, silkələyib ayılmaq istəyi"nin "əyarı" boldur. Özü də sadə, səmimi və patetikadan uzaq bir şəkildə verilib...

Qeyd etdiyimiz kimi, Sabir Sarvan özünəməxsus deyim tərzini olan şairlərdəndir. Xalq şeiri üslubunda, ənənəvi şeir formalarında yazsa da (sərbəstə bəzi hallarda üz tutur), bu qəliblər daxilində öz havasını, öz ovqatını, öz deyim şəklini ifadə edə bilir. "Özü olmaq" mərtəbəsində qalmağı bacarır. Çox ciddi mətləblərə bəzən incə yumor, incə kinayə, incə ironiya qatır, hərdən də həyatın verdiklərinə qarşı cığal davranan qəhrmanı ilə "vəziyyətdən çıxmaq" istəyir. Və bütün bunlar o qədər incəliklə edilir ki, harada ciddi, harada zarafatla danışıldığını müəyyən etmək çətinləşir. Məsələn,

Nə varsa ötərgi, nə varsa yüyrək,
Gedək, bu dünyaya təzədən gələk
Göz görəndə də deyil bu ürək
Baxam harası yox, harası qalıb.

Şeir digər bəndlərində "bir qəfil gəlişlə gələn sevgi" ifadəsinin gözlənilməz təəssüratını sonra "ağlımı başımdan alan sevgi", "gözümü açandan həməndə dünyadı" kimi ənənəvi ifadələr əvəzləyir. Bu pisdir. Amma bu əvəzləmə prosesinin içərisində "Göz görəndə də deyil bu ürək, Baxam harası yox, harası qalıb" misralarının yaratdığı ovqat və obraz davamlı olaraq oxucunu izləyir, rahat buraxmır. İncə bir zarafat çaları da hiss olunmaqla... Bu isə gözəldir...

Yalnızca onun şeirə gətirdiyi maraqlı, fərqli deyim tərzləri deyil bu şeirləri özünəməxsus edən. Halbuki onların da az rolu yoxdur. Bu şeirlərdə Həqiqətə yanaşma, görünməyeni görmə istəyi (bacarığımı?!) göstərir özünü. Faktların, hadisələrin, eşyaların "o tərəfinə" baxmaq istəyi göstərir:

Bir yanı kölgədi, bir yanı işıq,
Sinəmin altında neçə guşə var
Lap belə xoşbəxtlər xoşbəxti olsun
Qəlbində yüz nisgil, yüz əndişə var.

Adəmdən bu yana təzə görünür,
Yanardıq, yaradan bizə görünür,
Çox da ki baxanda gözə görünür
Hara daş atılsa, orda şüşə var.

Dünyanın yalanı məhəbbət imiş,
Sevmək sona kimi... boş söhbət imiş
Alıb-aldatmaq da fərasət imiş
Əvvəl kim deyirdi belə peşə var,

Şair qəlbinin duyumu və həssaslığı bu dəfə həyatın reallığını göstərməyə xidmət edir (o reallığı bəzəməyə, gözəlləşdirməyə yox!). "Çox da ki baxanda gözə görünür/Hara daş atılsa, orda şüşə var" – deyimi yetir ki, bu dünyanın və həyatın reallığı cızılınsın. Bəzən bilmədən qırdığımız qəliblərin elə bir obrazı yaradılsın ki, öz uğurlu deyimi ilə insan anlamazlığının mahiyyətini açmış olsun. Acı, çılpaq şəkildə üzə çıxarılan həqiqət kimi. Amma eyni zamanda burada da bir təskinlik, bir ümid arayışı göstərir özünü.

Bu isə ənənəvi qəlib daxilində (bənövşə obrazının tanış təəssüratı ilə) özünü yaratmaq bacarığıdır. Yaradıcılığının hər zaman özünü qoruyan pozitiv, həyat dolu keyfiyyətidir.

S.Sarvanın yaradıcılığında diqqət çəkən xüsusiyyətlərdən biri kimi maraqlı təsvir və obrazlar yaratmasını qeyd etmişdim. Bu şeirlərdə bir sözün, bir ifadənin, bir anlayışın bəzən elə fərqli xüsusiyyətləri verilir, elə fərqli bucaqlar altından ona baxılır ki, bir addımla iki məqsədə yetilir. Məsələn, bir mənzərənin təsviri ilə həm Dərdin tərifini vermək, həm də yaşanan ömürün, taleyin mahiyyətini açmaq necədir?

Çıxdım axırına boş ümidlərin,
Çıxdı axırıma gümanlar mənim.
Dərdi gözlərimdə diri görəcək
əyilib nəşimi yuyanlar mənim.

Sanki sual-cavab aparılır, dialoq qurulur İnsanla Özü arasında. “Dərd nədir?” “...Mən ölərkən belə gözlərimdə diri qalan şey”... “Bəs mən necə bir ömür yaşadım? “Ölüyə belə Dərdi gözlərində diri qalan insan kimi...”

Yaradılan fərqlilik yalnız obrazlarda deyil. İfadələrdə də var. Amma əvvəlki kitabından daha fərqli olan (belə bir “qırılma” mərhələsini son zamanlar bir neçə şairin, məsələn, Məmməd İsmayılın yaradıcılığında da gördük) cəhət bu kitabda bütün həyat müşahidələrinin, bütün izləmələrin bu dəfə “kəskin qırılma” mərhələsi yaşamasıdır. Kəskin qırılmaya məruz qalmasıdır... Bu, əvvəlki yaradıcılıqda olan çılğınlıqdan, (“Yaz gəldi, qanım qaynadı,/Dünya nə göyçək görsənir... yadıma gəncliyim düşür/elə ki, şimşək görsənir”, yaxud “Hara baxsan, oxşayacaq/Yar üzünə, yar üzünə” kimi) pozitiv əhvaldan fərqlənən, “son” stixiyasının təsirinə qapılan bir mərhələdir. Sanki “vida anı” yaşanır. “Qanlı misralarım yadigar qalar, / Yaradan açılan sarğılar kimi” – yazan şairin poetik qəhrəmanı ilə həyat arasında əvvəlki pozitiv bağ görünür. Qırılmayıb, amma görünür də. “Aparır bir az özüylə, Məni hər gedən, gedirəm” – şəkildə etiraflarla sonun başlanğıcı yaşanır sanki. Artıq bu qəhrəmanı həyatının ahıl dövrünü yaşayan “Qocalıq” cəlb edir. Qocalıq düşündürür. Qocalıq tutub saxlayır. Və maraqlıdır ki, bu, yaşla bağlı məqam kimi görünür (!)

küçədə ağlayan qarı
açım-açım açan güllər
başını tovlayıb gedib
əsim-əsim əsən yellər
ömrünü talayıb gedib
nənnilərdən gələn yolun
son ucu harda dayanır?
Mənə baxma, könül yaxma,
Gözündən ölüm boylanır.

Küçədə ağlayan qarı,
Baxdım, könlümü göynətdin,
Ağlamaq yaxşı şeydimi,
Mənə ağlamaq öyrətdin?

Əlbəttə, poeziya duyğularla bağlıdır, yaşananların, duyulanların mətnə ifadəsidir. Yaşanan ömrün mərhələ-mərhələ şeirdə görünməsidir. Amma bu bir “keçid” olmalı idi, kəskin qırılma deyil. Halbuki bütün yaradıcılığı boyu bu şairin şeirlərində pozitiv əhval, həyata bağlılıq, ən çətin məqamların ifadəsində belə “yapışma nöqtəsi” tapma üzde idi.

İndi isə yaşanan ömürə fərqli Küncdən baxılır. Görünənlər həqiqət olsa da, baxış bucağı dəyişib:

Vaxt vardı çarpışdıq fələklə,
Gündüz idi, Gecə idi, Mən idim.
Üç dost olub, dolaşırdıq göyləri,
Arzu idi, Xəyal idi, Mən idim.

Yaz sovuşdu, payız girdi araya
Ruhumuzu düşər etdi sarıya,
Çaşıb qaldıq yol çatanda yarıya,
Qorxu idi, Ümid idi, Mən idim.

Nə gəzəsən sönən odda, ocaqda,
Keçən keçdi, qalan qaldı uzaqda
Bir də gördük üçümüzük otaqda
Həyat idi, Ölüm idi, Mən idim...

Bütün bunlara baxmayaraq, əsas olan bu ki, bu dəyişim belə şeiriyyətin və şeirin xeyirinə “işləyib”.

Nərgiz Cabbarlı
Tənqidçi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Sabir Sarvanın düşüncə karvanı

Gecikən atdan salınır
Dünən keçmişdir,
Bu günün haqqı bu gün alınır.

*****

Özgə işləri atıb əl-ələ tutub yığışmaq gərək
İnsan təbəssümlü bir bayrağın altına

*****

Dustaqsan yolun olmaz,
Budaqsan, gülün olmaz.

*****

Mənim söz mətahım nə baha imiş ,
Eşidib çaşdılar... alan olmadı

*****

Dərdi ələ salmasan dərd səni əldən salar.

*****

Qapılar bağlı, biz nacar
Kim bağlayıb o da açar.

*****

Axtarsan Vətənin sərhədlərini
Düş tarix boyunca qanın izinə.

*****

Qurbanlıq quzudu ömür dediyin,
Bıçağı qıraqda daşa çəkilir.

*****

Ölənler uğrunda çarpışdı, azad öldü.
Qalanlar köləlikdən ucuz tutdular səni.
Vətən, satdılar səni.

*****

Qarışıb dünyanın rəngləri daha ,
Təkcə ağ-qaraya bölmək çətindi.
Küsmə bu dünyadan kol-kosa görə,
Hər kolun dibində bir bənövşə var.

*****

Düşmənli adamın çıxır ağzından
Sonuncu nəfəsi son güllə kimi

*****

Qaranlıq qəbirə qoydular işığı,
Çıxacaq torpağın üstünə
Günəşə bənzəyən çiçəklər şəklində

*****

Çox da ki, baxanda gözə görünmür ,
Hara daş atılsa orda şüşə var.

*****

Haqqa bağlı olan düz – düz haqdan çəkir,
Bahar gətirənlər sazaqdan çəkir.

*****

İşi əyri dünyada, düz olan gedir bada.

*****

Danışır yenə də kəsilməli dil,
Qalır öz yerində üzülməli baş.

*****

Havası elədi indi dünyanın,
Dəvəsi iynənin gözündən keçir.

*****

Yazı gül-çiçəyə, qışı qara ver,
Haqsansa, haq deyib başı dara ver.

*****

Nə qədər ləngisə yollarda bahar,
Hər çılpaq budaqda yenə ümid var.

*****

Elə də uzun bilmə ələ düşən həyatı,
Bir sinəlik ağrıdı, bir çəkimlik bayatı

*****

Qurbanlıq quzudu ömür dediyin,
Bıçağı qıraqda daşa çəkilir.

*****

Daş daşdan yapışar sel yamandısa

*****

Su çuxuru, çuxur suyun tapacaq,
Armud gördü ayı oyun tapacaq,
Müxtəsəri, taylı-tayın tapacaq.

Görkəmli şəxsiyyətlər və qələm dostları Sabir Sarvan haqqında

Sabir hiss, duyğu, ovqat şairidir. O, sözün potensial imkanından gücü çatan dərəcədə istifadə etməklə emosional ovqatın obyektiv təəssüratını yaratmağa çalışır.

Arif Əmrahoğlu,
ədəbiyyatşünas

Sabirin həm hecada, həm də sərbəstdə yazdığı şeirlər ifadə səlistliyi və rəvanlığı ilə seçilirdi.

Vaqif Yusifli,
filologiya elmləri doktoru

Sabir Sarvan Azərbaycan şifahi və yazılı ədəbiyyatından ustalıqla bəhrələnən sənətkarlardandır.

Əzizxan Tanrıverdi,
professor

Sabir o azsaylı qələm sahiblərindəndir ki, nə yazdığını çox gözəl bilir. Sabir Sarvan özünəməxsus deyim tərzini olan şairlərdəndir.

Nərgiz Cabbarlı,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Bədii sözün, şeirin özü qədər qədim olan mövzular Sabir Sarvanın istedadlı qələmi ilə sanki yenidən doğulur, yeni nəfəs, yeni ifadə tərzini qazanır.

İlham Abbasov,
dilçi, ədəbiyyatşünas

S.Sarvanın yaradıcılığında klassiklərin dediyi mövzularda yeni söz demək təşəbbüsü onun cəsarətindən, özünə poetik inamından irəli gəlir və çox vaxt da buna nail ola bilir.

Sultan Mərzili,
şair

Sabir Sarvanın şeirlərində insan-təbiət konsepsiyası sosial dərdlərin ağır yükü ilə səciyyələnir. “Yuvasından perik düşən bir quşun” dərdinə şərik çıxmağa çalışan şair yığcam lirik ştrixlər vasitəsi ilə didərginliyin, qaçqınlığın acı faciələrini əks etdirmişdir.

Vəsilə Əbilhəsənova,
şair

Sabir Sarvanın həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri

1956	Ağsu rayonunun Pirhəsənli kəndində anadan olmuşdur.
1971	Sarvan kənd səkkizillik məktəbini bitirmişdir.
1973	“Vüqar” adlı ilk şeiri Ağsu rayonunda çıxan “Birlik” qəzetində çap olunmuşdur.
1975	İlk mətbu şeiri “Payız gecəsində yağış” adlı şeiri “Azərbaycan gəncləri” qəzetində dərc edilmişdir.
1977	Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsini bitirmişdir.
1977-1980	N.B.Vəzirov adına Lənkəran Dövlət Dram Teatrında aktyor işləmişdir.
1981	Bakı Tədris Teatrının aktyoru olmuşdur.
1981-1987	Bakıda Tədris Teatrında aktyor işləmişdir.
1981-1982	Bakıda C.Məmmədquluzadənin ev muzeyində çalışmışdır.
1982-1988	Bakı Oyuncaqlar fabrikində “Gənclik Molodosti” jurnalında işləmişdir.
1988-1993	13-ə yaxın kitabın ideya müəllifi, tərtibçisi və redaktoru olmuşdur.
1989	“Gördüyüm göy, baxdığım işıq” adlı ilk kitabı çap edilmişdir.
1996- 2016	Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Sumqayıt bölməsinin sədri vəzifəsində işləmişdir.

- 1996 Sumqayıt şəhər Yazıçılar Birliyinə sədr seçilib.
- 1996 Türkiyənin Çorum şəhərində keçirilən Beynəlxalq şeir festivalında ölkəmizi təmsil etmişdir.
- 2001 “Çıx qaranlıqdan” adlı şeirlər kitabı işıq üzü görmüşdür.
- 2006 “Gəldi qürub” adlı şeirlər kitabı çap edilmişdir.
- 2007 “Özümü sözə çevirdim” adlı şeirlər kitabı çap edilmişdir.
- 2014 “Yarandım yaşadım” adlı şeirlər kitabı çap edilmişdir.
- 2015 “Qibləm ürəyimdir” adlı şeirlər kitabı çap edilmişdir.
- 2017- 14 mart Sumqayıtda vəfat etmiş, Ağsu rayonu Pirhəsənli kəndində dəfn edilmişdir.

Sabir Sarvanın əsərləri

Kitablar

S.Sarvanın lirik qəhrəmanının xaraktercə sabitliyi, dəyişməzliyi, birsifətliliyi onun şairliyindən, şeirlərinin mövzu və ovqat müxtəlifliyi, fərqliliyi isə aktyorluğundan gəlir.

İlham Abbasov,
dilçi, ədəbiyyatşünas

1989

1. Gördüyüm göy, baxdığım işıq : şeirlər /S.Sarvan. – Bakı : “Yazıçı”, 1989. – 63 s.

Kitabın içindəkilər : Sizin aranızda : Çağırış; “Yuvasından dərbədər” ; Yaşaya bilmirəm daha ; Anladığca; Təzədən; Sevdiyimə yazılan şeir; Küçədə ağlayan qarı; Qara daş altında; Bilsəm ki ; Bahara aldanan şair ; Hara aparırsan ; Qatarımdan yavaş-yavaş ; Bir mənəm, bir uzun küçə; Fələstinli uşaq ; Baxıram; Məni; Səndən özgə; Gücsüzlük; Rəqqasə; Oturub gözlə ki ; Sizin aranızda; Mənsiz də; Böyüdüm; Özümə; “Çağırma çoxdan oyağam”; Dəli şeytan deyir ki; Qədimlik. **Ağrı :** Ağrı ; Genişlik ; Ağılıma gəlməzdi; Adsız şeirlər ; Yollarım, arzularım; Ağ günün işığı; Bir kəndin çəkdiyələri; Kənd uşağı; Belə; Gördüyüm göy, baxdığım işıq; Oğluma iki şeir; Atama; “A Mehdi, hələ də mənim başımda”; “Qarşı dağın dumanına düşmüşəm”; Rahat yat; “Öz sevgimi öz əlimdən uçurdum”; O qızın üzütək; Torpaq; “Uzaq düşdüm doğmalardan”; Nəsil söhbəti; O ev; Kimi; İki portret.

Kitaba əsasən müəllifin dövrü mətbuatda çap olunmuş şeirləri daxil edilmişdir.

2001

2. Çıx qaranlıqdan : şeirlər /S.Sarvan. – Bakı : “Ozan”, 2001. – 55 s.

Kitabın içindəkilər : Özümü sözə çevirdim (Arif Əmrahoğlu). Nanə yarpağıdı ürək ; Düşman ; Gözümün içinnən qocalmışam mən ; Kəndir ; Dərdis ; Abbas əmimin qızı ; “Qocalıq gözümə zülmət çökdürür”; Toyuna gəlmişdik; Çəkilir; Özümü sözə çevirdim; Çıx qaranlıqdan; Tövbə; Sevgi; Təcnis; Gedirsən; “Sənə məktub yazam təzə görüşçün; “Mən səni sevirem zalımın qızı”; “Nə istəyir məndən ürək” ; Deyiləndə ; Ovunmayan xatirə ; Qardaşım oğluna ; Bəlli-bəlli ; “Seçkin bəndəyəmmiş, dərd məni tapdı” ; Ev tikirik ; “Bir qəbirdə atam, birində balam” ; Belə bir gündə ; Biz indi hardayıq ? ; Vətən, satdılar səni ; Qan ; Desinlər. . Kitaba şairin müxtəlif məzmunlu şeirləri daxil edilmişdir. “Çıx qaranlıqdan” müəllifin ikinci şeirlər kitabıdır.

2006

3. Gəldi qürub : şeirlər /S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – 52 s.

Kitabın içindəkilər : Çıx qaranlıqdan (İlham Abbasov). Vəsiyyət ; Yeknəsəqlik ; Üzü qıbləyə tut ; Əldən çıxar; Qənaət; Olur; Gerçəklik; Öldürdüm özümü; Çöhrəndə mən deyən təbəssüm; Çaldıran ağrısı; Fərq; “**Hər göz**”...; Bir də gördün; Nizamsız qoşma; Diaqnoz; Gəldi; En uca dağlardan; Yaşadım bina; Bu qismət sənindi; Qayıtmır; Bunun; Niyə belə çıxdın; “**Saqqalın ağarsın**”...; “**Gör hansı fəsildə**...”; “**Üzünə xəzəllərdən**...”; Dözüm; “**Dolu döysə**...”; “**Əlim çəkilsə də**...”; Fəxriyyə.

Kitaba şairin qədim, zəngin ənənələrindən ibarət şeirləri daxil edilmişdir.

2007

4. Özümü sözə çevirdim : şeirlər /S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – 200 s.

Kitabın içindəkilər : Söz sözü gətirər (Məmməd Aslan). Özümü sözə çevirdim; **Mən qana çapıram** : Belə bir gündə; Qan; Vətən, satdılar səni; Qarabağlı uşaq; Biz indi hardayıq?; Çaldıran ağrısı; Dözüm; Çağırış; Düşman. **Nələr çəkdim:** “Nə istəyir”...; “Soyuyur xatirələr”...; Sevgi; Rəqqasə; “Gözə bax, Allah...”; Mən həməən aşıqəm; Bir də gördün; Qədimlik;

22

Oturub gözlə ki; Təcnis; “Sənə məktub yazam...”; “Day səni kim sevsə...”; O qızın üzütək; Sevdiyimə yazılan şeir; “Bu eşqin yolunda...”; En uca dağlardan; “Öz sevgimi öz əlimdən uçurdum...”; Hara aparırsan; Deyiləndə; Gedirsən; Olur; “Gör hansı fəsildə durub gəlmisən...”; **Sizin aranızda** : Bəlli-bəlli; Çıx qaranlıqdan; Nəsil söhbəti; Bu qismət sənindi; Yaşaya bilmirəm daha; Sizin aranızda; Kənd uşağı; Gördüyüm göy, baxdığım işıq; “A Mehdi, hələ də mənim başımda...”; “Qarşı dağın dumanına düşmüşəm...” ; “Uzaq düşdüm doğmalardan...”; Yeknəsəqlik; Ağrı; O ev; **Oğluma iki şeir:** “Balaca, toppuş əlindən tutdum...”; “Hamı əzizlədi...”; “Ocağı qaralıb, yığılı dönüb...” ; “Bir qəbirdə atam, birində balam...” ; “Seçkin bəndəyəmmiş...” ; Dərdis ; Abbas əmimin qızı ; Mənsiz də ; Gücsüzlük; Baxıram; Özümə; Bilsəm ki; “Yuvasından dərbəder...”; Belə; Torpaq; “Çağırma çoxdan oyağam...”; Səndən özgə; Qara daş altında; “İtirən itirdi...”; Bir mənəm, bir uzun küçə; Nizamsız qoşma; Gözümün içindən qocalmışam mən; Kəndir; “Qocalıq gözümə zülmət çökdürür...”; Tövbə; “Əyildi müxənnətə...”; Qatarımdan yavaş-yavaş; Öldürdüm özümü; “Əlim çəkilsə də cavanlığımdan...”; “Durum həkimlərə...”; Vəsiyyət; Desinlər. **Təzədən** : Rahat yat ; Üzü qıbləyə tut; Anladığıca; “Üzünə xəzəllərdən...”; Ovunmayan xatirə; Böyüdüm; Yollarım, arzularım; Ağıma gəlməzdi; Ağ günün işığı; Bir kəndin çəkdiqləri; Küçədə ağlayan qarı; Qayıtmır; Nanə yarpağıdı ürək; Toyuna gəlmişdik; Əldən çıxar; Bahara aldanan şair; “Dolu döysə bir çəmənini...”; Qənaət; Çəkilir; Niyə belə çıxdın; Pirhəsənli dostuma; Saqqalın ağarsın, aran balası...”; Diaqnoz; Dəli şeytan deyir ki; Çöhrəndə mən deyən təbəssüm; “Bu şöhrət yaman şeydir...”; Ev tikirik; Genişlik; “Hər göz şeytan oyuğu...”; Yaşadım bina; Fərq; Bunun; Gerçəklik; “Heç nəyi yoxdur kasıbın...”; **İki portret** : O qoca; Dostu kimi; Təzədən; Fəxriyyə.

2011

5. Dərdimi oxusun ney : şeirlər /S. Sarvan. – Sumqayıt : “Zərdabi-Nəşriyyat Poliqrafiya MMC”, 2011. – 62 s.

23

Kitabın içindəkilər : Nəsil söhbəti II ; Dərdimi oxusun ney ; Yarandım yaşadım ; Bir də açılsaydı gözüm işığa ; Bir gün görünməsən ; “İri gözlərində..” ; O nəğməni bitirmə; Bayatı; Qış şeiri ; Ölənin min dəfə dirilib ; Dünənə ayna tut ; Siz tor qurun ; Can şirindi; Yaşım əllini ötdü ; Dünyaya nifrətim yoxdu ; Hərdən sən oxumasan ; Yağış yağır şırıl-şırıl; Yaz ; Dosta giley ; Axır ki ; Köhnəliyin qalığı ; Altmışında gəlin kimi ; Bu kimdir ; Asilik; Hara daş atılsa; Bir ox ucunda ; Sözü ağı ; Külqabı ; Metro ; Dedim daş daşığı; Doymadım; Canıyananlar ; Niyə dərmədim ; Divardakı yazıya etiraz ; Xəbərdarlıq ; Xatırlasaz, xatırlansam ; Məğlubiyyət ; Əlimdən düşdü yerə ; Pəncərəndən işıq gəlmir ; Gec deyil.

2014

6. Yarandım yaşadım : şeirlər /S. Sarvan. – Sumqayıt : “Azəri”, 2014. – 224 s.

Kitabın içindəkilər : **Ayrılığı gətirmə** : Yel vurduqca; Sevgi; Rəqqasə; Bir ox ucunda; Bir gün görünməsən; Divardakı yazıya etiraz; Ayrılığı gətirmə; Niyə dərmədim; Dünənə ayna tut; “Soyuyur xatirələr”; Dərdimi oxusun ney; “Gözə bax, Allah”; Mən həməni aşiqəm; Bir də gördüm; Qədimlik; O qızın üzütək; Təcnis; “Day səni kim sevsə”; “Bu eşqin yolunda mən ömrə qiymdim”; Sevdiyimə yazılan şeir; Deyiləndə; Gedirsən; En uca dağlardan; Min dəfə demişəm; Saxla bülbül kimi; “Sənə məktub yazam təzə görüşün”; İsmaric; Hara aparırsan; Olur; “Öz sevgimi öz əlimdən uçurdum”; Seversən; Oturub gözlə ki; Biz qonşuyuq; “Gör hansı fəsildə durub gəlmisən”; Pəncərəndən işıq gəlmir ; Gec deyil.

Oyan gürzünə tarixin : Belə bir gündə ; Qan; Qarabağlı uşaq; Vətən satdılar səni; Biz indi harda hardayıq?; Çaldıran ağrısı; Çağırış; Dözüm; Düşman. **Sizin aranızda** : Bəlli-bəlli; Nəsil söhbəti I ; Nəsil söhbəti II; Bu qismət sənindi; Bəxtsiz balıqçı; Çıx qaranlıqdan; Ölənin min dəfə dirilib; “Fikrət Həbib oğlunun xatirəsinə”; Yarandım yaşadım; Heyf; hara daş atılsa; Ətrini duyunca; Dedim daş daşığı; Mən sənənlə barışdım; Bir də açılsaydı gözüm işığa; Sizin aranızda; Kənd uşağı; Gördüyüm göy, baxdığım işıq ; “A Mehdi, hələ də mənim başımda”; Qibləm ürəyimdi; “Qarşı dağın dumanına düşmüşəm;

“Uzaq düşdüm doğmalardan”; Yaşaya bilmirəm daha; Qardaşım oğluna rep üstündə məsləhət; Yeknəsəqlik; Metroda; Ağrı; O ev; Nənəmin sinə daşına gecikmiş yazı; Oğluma iki şeir; “Ocağı qaralıb yığvalı dönüb”; “Bir qəbirdə atam, birində balam”; “Seçkin bəndəyəmiş, dərd məni tapdı”; Canıyananlar; Xəbərdarlıq; Asilik; Dərdis; Abbas əmimin qızı; Mənsiz də; Gücsüzlük; Baxıram; Özümə; Bilsəm ki; “Yuvasından dərbədə”; Belə; Torpaq; “Çağırma çoxdan oyağam”; Səndən özgə; Qara daş altında; “İtirən itirdi, tapan da tapdı”; Bir mənəm, bir uzun küçə; Nizamsız qoşma; Göndər; Gözümün içindən qocalmışam mən; Kəndir; “Qocalıq gözümə zülmət çökdürür”; Tövbə; “Əyildi müxənnətə”; Qatarımdan yavaş-yavaş; Öldürdüm özümü; Sözü ağı; Xatırlasaz, xatırlansam; Yaşım əllini ötdü; “Əlim çəkilsə də cavanlığımdan”; “Durum həkimlərə bir-bir zəng vurum” ; Can şirindi; Doymadım; Bu kimdir; Siz tor qurun; Atmaca; Dünyaya nifrətim yoxdu; Desinlər; Məğlubiyyət; Özüm öz əllərimlə; Vəsiyyət; Məni bir də yaratsan; Əlimdən düşdü yerə; Özümü sözü çevirdim. **Təzədən** : Ovunmayan xatirə; Rahat yat; Üzü qibləyə tut; Gecə, gündüz; Böyüdüm; Yollarım, arzularım; Ömür hekayəsi; Anladığca; Genişlik; Ağ günün işığı; Bir kəndin çəkdiqləri; Ağıma gəlməzdi; Küçədə ağlayan qarı; Qayıtmır; Toyuna gəlmişdik; Əldən çıxar; Bahara aldanan şair; Hərdən sən oxumasan; “Dolu döysə bir çəmən”; Nanə yarpağıdı ürək; Bayatı; Qənaət; Nəticə; Çəkilir; Niyə belə çıxdın; Pirhəsənli dostuma; “Saqqalın ağarsın, Aran balası”; Dosta giley; Axır ki; Diaqnoz; Köhnəliyin qalığı; Dəli şeytan deyir ki; Ev tikirik; Əsirlər; Çöhrəndə mən deyən təbəssüm; Allahın işinə bax; Külqabı; Yaşadım bina; Altmışında gəlin kimi; Fərq; Qız şeiri; Yaz; Yağış yağır şırıl-şırıl; Bunun; Gerçəklik; “Heç nəyi yoxdur kasıbın”; “Bu şöhrət yaman şeydir”; “Hər göz şeytan oyuğu; “Üzünə xəzəllərdən yaşmaq tutan hovuzumuz”; O qoca ; Dostu kimi; Təzədən; Fəxriyyə.

Kitaba şairin gənclik sevgisi ilə itirilmiş illərin ağrısı, yeni sevgi həvəsi ilə arxada qoyulmuş məhəbbətin həsrəti, ömrün payız çağının reallıqla üz-üzə qalma acısı və gəncliyin qaynar hərərəti ilə yazılmış şeirlər daxil edilmişdir.

2015

7. Qibləm ürəyimdi : şeirlər /S. Sarvan. – Sumqayıt : “Azəri” nəşriyyatı, 2015. – 232 s.

Kitabın içindəkilər : Özümü sözə çevirdim (Arif Əmrahoğlu). Ömrüm uzun çəkdi düşman qazandım, Düşman qazandınsa ölmək çətindi; Çaldıran ağrısı; Qarabağlı uşaq; Qan; Belə bir gündə; Vətən, satdılar səni; Dözüm; Çağırış ; Düşman. **Nə istəyir məndən ürək, Gülüm, səni, gülüm, səni.** Sevgi; Qədimlik; O qızın üzütək; “Gözə bax, Allah” ; Niyə dərmədim; Bir ox ucunda; Rəqqasə; “Bu eşqin yolunda mən ömrə qıydım”; Biz qonşuyuq; Sevdiyimə yazılan şeir; Dünənə ayna tut; Ayrılığı gətirmə; Mən həməni aşiqəm; Gedirsən; Hara aparırsan; Divardakı yazıya etiraz; oturub gözlə ki; “Gör hansı fəsildə durub gəlmisən; Bir gün görünməsən; Saxla bülbül kimi; Min dəfə demişəm; Bir də gördün; Adiləşirəm; Sevərsən; Təcnis; “Sənə məktub yazam təzə görüşçün”; Dərdimi oxusun ney; “Day səni kim sevsə”; En uca dağlardan; Deyiləndə; “Öz sevgimi öz əlimdən uçurdum”; İsmaric; Yel vurduqca; Olur; Gec deyil; Pəncərəndən işıq gəlmir. **Baxarsan bu dünya necə gözəlmiş, hər şey gözəl imiş dünyada demə.** Təzədən; Gecə, gündüz; Əsirlər; Ağılıma gəlməzdi; Bahara aldanan şair; “Dolu döysə bir çəmən” ; O qoca; Fəxriyyə; “Üzünə qəzəllərdən yaşmaq tutan hovuzumuz”; Dostu kimi; Bayatı; Dəli şeytan deyir ki; “Bu şöhrət yaman şeydir”; Küçədə ağlayan qarı; Qayıtmır; Əldən çıxar; Yaz; Ev tikirik; Gerçəklik; Allahın işinə bax ; Rahat yat; Yollarım arzularım; Bir kəndin çəkdiyələri; Pirhəsənli dostuma; “Saqqalın ağarsın, Aran balası”; “Hər göz şeytan oyuğu”; Yaşadım bina; Nanə yarpağıtek ürək; Anladıqca; Çəkilir; Ovunmayan xatirə; Ağ günün işığı; Hərdən sən oxumasan; Böyüdüm; Altmışında gəlin kimi; Fərq; Köhnəliyin qalığı; Qış şeiri; Ömür hekayəsi; Bunun; Qənaət; Üzü qibləyə tut; Yağış yağır şırıl-şırıl; “Heç nəyi yoxdur kasıbın”; Diaqnoz; Toyuna gəlmişdik; Niyə belə çıxdın; Dosta giley; Axır ki ; Çöhrəndə mən deyən təbəssüm; Külqabı; Genişlik; Nəticə. **Özüm özümdən əl çəkdim, Əl çəkmədi kədər məndən.** Nəsil söhbəti I ; Ətrini duyunca; Bəxtsiz balıqçı; Bu qismət sənindi; Ölənin min dəfə dirilib; Çıx qaranlıqdan; Mən sənəninlə barışdım; Bəlli-bəlli ; “İri gözlərinde kədərli təmkin”;

Heyif; Kənd uşağı; Yarandım yaşadım; Hara daş atılsa; Sizin aranızda; Dedim daş daşıyam; Bir də açılsaydı gözüm işığa; Nəsil söhbəti II Gördüyüm göy, baxdığım işıq; Qibləm ürəyimdi; “Uzaq düşdüm doğmalardan”; “A Mehdi, hələ də mənə başımda”; Nənəmin sinə daşına gecikmiş yazı; “Qarşı dağın dumanına düşmüşəm”; Yaşaya bilmirəm daha; Qardaşım oğluna rep üstündə məsləhət; Metroda; “Seçkin bəndəyəmiş, dərd mənə tapdı”; Ağrı; Canıyananlar; O ev; Tövbə; Abbas əminin qızı; Yeknəsəqlik; Oğluma iki şeir; Gücsüzlük; “Ocağı qaralıb, yığvalı dönüb”; Xəbərdarlıq; Bir mənəm, bir uzun gecə; “Bir qəbirdə atam, birində balam” ; Mənsiz də; Asilik; Özümə; Xatırlansaz, xatırlansam ; Dərdis; Səndən özgə; Baxıram; Qara daş altında; Bilsəm ki ; Yaşım əllini ötdü; “Yuvasından dərbəder”; Bu kimdir; Belə; Göndər; Torpaq; “Çağırma, çoxdan oyağam”; Nizamsız qoşma; Gözümün içindən qocalmışam mən; “İtirən itirdi, tapan da tapdı”; Kəndir; Özümü sözə çevirdim; “Əyildi müxənnətə”; “Qocalıq gözümə zülmət çökdürür”; Qatarımdan yavaş-yavaş; Öldürdüm özümü; Atmaca ; Sözə ağı ; “Əlim çəkilsə də cavanlığımdan” ; Doymadım; “Durum həkimlərə bir-bir zəng vurum”; Can şirindi; Siz tor qurun ; Məni bir də yaratsan; Dünyaya nifrətim yoxdu; Desinlər; Məğlubiyyət; Vəsiyyət; Özüm öz əllərimlə; Əlimdən düşdü yerə.

Dövrü mətbuatda dərc edilmiş əsərləri

Şeirləri

1976

8. **Bir kəndin çəkdikləri** : şeir /S.Sarvan //Ulduz. – 1976. - № 7. – İyul. – S.56.

9. **Payız gecəsində yağış** : şeir /S.Sarvan //Azərbaycan gəncləri. – 1976. – 7 fevral. – S.4.

1977

10. **Toy günü ; Yanıq Kərəmi** : şeirlər /S.Sarvan // Ulduz. – 1977. - № 6. – İyun. – S.59.

11. **Yollarım, arzularım** : şeir /S.Sarvan // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1977. – 26 fevral. – S.6.

1982

12. **Düşdülər torpağın üstünə ; Ağrı ; Şeir yazma bilməyəndə** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 1982. - № 9. – Sentyabr. – S.75-76.

13. **Sizin aranızda yaşayan adam ; Böyüdüm** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 1982. - № 2. – Fevral. – S.175-176.

1983

14. **Kənd uşağı** : şeir /S.Sarvan //Ulduz. – 1983.- № 7. – İyul. – S.28.

1984

15. **O qoca** : şeir /S.Sarvan //Azərbaycan gəncləri. – 1984. – 27 oktyabr. – S.4.

1987

16. **Adsız şeirlər** /S.Sarvan //Ulduz. – 1987. - № 6. – İyun. – S.1-2

1988

17. **Qatarımdan yavaş-yavaş ; O ev...** : şeirlər /S.Sarvan //Ulduz. – 1988. - №8. – Avqust. – S.49-50.

18. **Rəqqasə ; Səndən özgə** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 1988. - №10. –Oktyabr. - S.150-151.

19. **Nəsil söhbəti ; Baxıram ; Bir mənəm, bir uzun gecə** : şeirlər /S.Sarvan //Gənclik. – 1988. - № 1. – Yanvar. – S.32-33.

1990

20. **Qan** : şeir : 20 yanvar qırğını haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1990. - № 2. – Fevral. – 1990. – S.30-31.

1991

21. **Belə bir gündə ; Dərviş ; Qan ; Sevgi** : şeirlər /S.Sarvan //Gənclik. – 1991. - № 7. – İyul. – S.13.

1993

22. **Məsləhət** : şeir /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 4 may. – S.8.

23. **Qarabağ** : şeir /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 6 aprel. – S.8.

24. **Sabirdən-Sabirə** : şeir /S.Sarvan //P.S.Gənclik.1993. – 23 fevral. – S.8.

1994

25. Satılır : şeir /S.Sarvan //525-ci qəzet. – 1994. – 10 dekabr. – S.4.

1995

26. Bilmirsən haradayıq, Sabir Sarvanım?! :şeir /İsmayıl M. //Yeni Musavat. – 1995. – 22-28 dekabr. – S.6.

27. Biz indi hardayıq, Məmməd İsmayıl : şeir /S.Sarvan //Yeni Musavat. – 1995. – 22 sentyabr. – S.4.

1997

28. Ev tikirik ; Novruz əmiyə ; Çıx qaranlıqdan ; Bayazidə ; Nanə yarpağıdı ürək ; Tövbə ; Bunun ; Çəkilir : şeirlər /S.Sarvan //Rezonans. – 1997. – 20-26 dekabr. – S.14.

2000

29. Qardaşım oğluna ; Deyiləndə ; Desinlər ; Təcnis ; Bəlli-bəlli : şeirlər /S.Sarvan //Ulduz. – 2000. - № 8. – Avqust. – S.35-36.

2001

30. Çıx qaranlıqdan ; Nanə yarpağıdı ürək ; Gedirsən ; Çəkilir ; Bunun : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2001. - № 11. – Noyabr. – S.60-61.

31. Gözümün içindən qocalıram mən ; Düşmən ; Yüz illər dolana ; Ovunmayan xatirə : şeirlər /S.Sarvan //Ulduz. – 2001. - № 9. – Sentyabr. – S.49-50

32. Düşmən : şeir /S.Sarvan //Ekran.Efir. – 2001. – 14-20 may. – S.11.

2002

33. Feyzi Mustafayevin xatirəsinə : şeir /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2002. – 5 aprel. – S.4.

34. Feyzi Mustafayevin xatirəsinə : şeir /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2002. – 30 mart. – S.3.

2003

35. Sevgi : şeir /S.Sarvan //Çağrı. – 2003. - № 524. – İyul. – S.26.

2004

36. Bəlli-bəlli : şeir /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2004. – 2 aprel. – S.5.

2005

37. Gedirsən : şeir /S.Sarvan //Aran. – 2005. - №3-4. – Aprel-mart. – S.43.

2006

38. Keçən çoxdan keçib ; Hər il ; Dözüm ; Fəxriyyə ; Haqqa kölgə düşsə ; Ovunmaz sinəm ; Ev tikirik ; Abbas əmimin qızı : şeirlər /S.Sarvan //Ulduz. – 2006. - № 3. – Mart. – S.59-62.

39. Vəsiyyət ; Üzü qibleyə tut ; Əldən çıxar ; Olur ; Yaşırım bina ; Qayıtmır ; Bunun ; Gəldi ; Çöhrəndə mən deyən təbəssüm ; Fərq ; Çaldıran ağrısı ; Nizamsız qoşma ; Öldürdüm özümü : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2006. - № 2. – Fevral. - S.110-116.

2007

40. Nəsil söhbəti ; Hərdən sən oxumasan ; Dərdimi oxusun ney ; Bir də açılsaydı gözüm işığa ; Bir gün görünməsən ; Doğuldum yaşadım ; Qış şeiri : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2007. - № 7. – İyul. - S.84-88.

41. Tövbə ; Gerçəklik ; Qənaət ; Yeknəsəqlik ; Bir də gördün ; En uca dağlardan ; Bu qismət sənindi : şeirlər /S.Sarvan //Ulduz. – 2007. - № 7. – İyul. – S.41-43.

2009

42. **Ölən min dəfə dirilib ; Payızda getmişdin ; Tərk edib gedərdim ; Siz tor qurun ; Bir qarışqa bərkə düşsə ; Can şirindi ; Yaşım əllini ötdü ; Dünyaya nifrətim yoxdu** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2009. - № 4. – Aprel. – S.134-139.

2010

43. **Yaz** : şeir /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2010. – 5 iyun. – S.3

2011

44. **Bir ox ucunda; Sözə ağı (Rahim Əfəndiyevə); Külqabı; Altmışında gəlin kimi (Şeir Sumqayıt şəhərinin 60 illiyi münasibəti ilə yazılıb); Metro; Dedim daş daşımı; Doymadım; Canıyananlar; Niyə dərmədim; Divardakı yazıya etiraz; Xatırlasaz, xatırlansam; Məğlubıyyət** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan . – 2011. - № 7. – İyul. – S.51-56.

45. **Əldən çıxar; Fərq** : şeirlər /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2011. – 19 mart. – S.7.

2014

46. **Nəsil söhbəti ; Bir gün görünməsən ; Yarandım yaşadım ; Dünənə ayna tut ; Hara daş atılsa ; Niyə dərmədim** : şeirlər /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2014. – 5 dekabr. – S.3.

2015

47. **Gecə- gündüz ; Biz qonşuyuq ; Qibləm ürəyimdi ; Ömür hekayəsi ; Bəxtsiz balıqçı; Sevərsən ; Nənəmin sinə daşına gecikmiş yazı ; Saxla bülbül kimi ; Mən səninlə barışdım ; Min dəfə demişəm ; Özüm öz əllərimlə ; Allahın işinə bax ; Nəticə ; Heyf ; Göndər ; Əsirlər** : Şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2015. - № 3. – Mart. – S.61-69.

2016

48. **Özümü sözə çevirdim ; Nəsil söhbəti ; Çaldıran ağrısı ; Payızda getmişdin ; Sevdiyimə ; Hara aparırsan... ; Gedirsən ; Ölən min dəfə dirilib ; Siz tor qurun...; Bir qarışqa bərkə düşsə... ; Dünyaya nifrətim yoxdu...** : şeirlər /S.Sarvan //Yeni avaz. – 2016. – 11 iyun. – S.9.

49. **Belə bir gündə ; Qan ; Qarabağlı uşaq ; Tövbə ; Qardaşım oğluna ; Gözümün içindən qocalmışam mən ; Bu qismət sənindi ; Düşmən ; Sevgi ; Bəlli-bəlli ; Qədimlik ; Təcnis ; Deyiləndə** : şeirlər /S.Sarvan //Azərbaycan. – 2016. - № 3. – Mart. – S.118-126.

50. **Gözümün içindən qocalmışam mən ; Bu qismət sənindi ; Düşmən ; Sevgi ; Bəlli-bəlli ; Rəqqasə ; Çıx qaranlıqdan ; Təcnis ; Deyiləndə** : şeirlər //S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. – 6 fevral. – S.23.

2017

51. **Niyə dərmədim ; Gedirsən** : şeirlər /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2017. – 19 mart. – S.5.

2018

52. **Belə bir gündə** : şeir /S.Sarvan//Sumqayıt. – 2018. – 7 iyul. – S.4.

53. **Şükranlıq ; İtki ; İlqarlı dostum ; Barış adamı** : şeirlər /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2018. – 17 mart. – S.27.

54. **Niyə dərmədim ; Dünənə ayna tut ; Mən həməni aşiqəm ; Təcnis ; Dərdimi oxusun ney ; Bahara aldanan şair** : şeirlər /S.Sarvan //Kaspi. – 2018. – 10 mart. – S.23

2004

- 61. Ağrı** : şeir /S.Sarvan Vətənim, anam, dilim : Almanax. – Sumqayıt : “Zərdabi” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC, 2004. – S.195.
- 62. Qan** : şeir /S.Sarvan Vətənim, anam, dilim : Almanax. – Sumqayıt : “Zərdabi” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC, 2004. – S.111.

2005

- 63. Burax, gözlərinin içindən keçim ; Mən bir sapand daşıyam** : şeirlər /S.Sarvan Türkün səsi. Almanax VII. – Bakı : “Nurlan”, 2005. – S.11-12.
- 64. Özümü sözə çevirdim ; Qan** : şeirlər /S.Sarvan Türkün səsi : Şeirlər. Almanax XVII. – Bakı : “Nurlan”, 2005. – S.24-25.

2006

- 65. Ağrı** : şeir /S.Sarvan // Ana ! Ana! Ana ! : Antologiya. – Bakı : “Nurlan”, 2006. – S.406-407.
- 66. Çöhrəndə mən deyən təbəssüm ; Üzü qibleyə tut ; Yaşırım bina ; Öldürdüm özümü; Oyunmaz sinəm** : şeirlər /S.Sarvan// Bizdən sizə qalan Sözdü : Ədəbi almanax II. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – S.111-115.

2009

- 67. Altmışında gəlin kimi** : şeir /S.Sarvan // Həzin nəğmələrdə yaşayan şəhər : Poeziya almanaxı. – Sumqayıt : “Zərdabi” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC, 2009. – S.53.
- 68. Nəsil söhbəti II** : şeirlər /S.Sarvan // Poeziya günü. – Bakı : “Vektor” Nəşriyyat Evi, 2009. – S.239-242.

2015

- 69. Qan ; Çaldıran ağrısı ; Sevgi ; Rəqqasə ; Hara aparırsan ; Bəlli-bəlli ; Gözümün içindən qocalmışam mən ; Yaşırım bina ; Nəsil söhbəti II ; Niyə dərmədim ; Hara daş atılsa ; Yaşım əllini ötdü ; Biz qonşuyuq ; Çıx qaranlıqdan ; Düşmən ; Tövbə ; Qibləm ürəyimdi ; Gecə-gündüz** : şeirlər /S.Sarvan Bir uzun gecə. – Bakı : “Nurlar” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2015. – S.98-132.

2018

- 70. Rəqqasə** : şeir /S.Sarvan Bizdən sizə qalan Sözdü : Ədəbi almanax 5. – Sumqayıt : “Azəri” nəşriyyatı, 2018. – S.119-122.

Ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələri və oçerkləri

Kitablarda

2007

71. Zəhmət, səbr və... uğurlar : Nisə Qədirovanın “Dərdiyim bənövşə” adlı şeirlər kitabı haqqında /S.Sarvan // Dərdiyim bənövşə. – Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – S.3-4.

Dövrü mətbuatda

1989

72. Bu soyuq qanları neylərdin, İlahi! : C.Məmmədquluzadənin ev muzeyi haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1989. - № 9. – Sentyabr. – S.9-10.

73. Tez-tez görüşəcəyik : Akademik teatrın aktyoru Füzuli Hüseynov haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1989. - № 4. – Aprel. – S.33-34.

1990

74. Kimdir düşmən /S.Sarvan //Gənclik. – 1990. - № 11-12. – Noyabr-dekabr. – S.56.

75. “Qara şəhər”in şikayəti nədəndir : İsmayılı rayonundakı İvanovka kəndinin sakinlərinin şikayəti, düşdükleri acınacaqlı vəziyyət haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1990. - № 5. – May. – S.37-40.

76. Zülmə qalib gələ bilməyəcək : Tələbə inşaat dəstələrinin üzvlərinin əmək semestri dövründə üzləşdikləri bir çox problemlər haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1990. - № 4. – Aprel. – S.30-35.

1991

77. El-obadan gələn səslər : Bərdə rayonunun Hüseynalılar kəndində yaşayan Əsgər xan dayının şeirləri haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1991. - № 9-12. – Sentyabr-dekabr. – S.55.

78. Yol göründü qürbət elə... : Doğma yurd-yuvasını tərk etmək məcburiyyətində qalan gənclərin taleyi haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1991. - № 8. – Avqust. – S.36-38.

1992

79. Üçüncü... Sonuncu maşın qəzası : Müəllifin dostu gənc yazar Qismət haqqında /S.Sarvan //Yol. – 1992. – Noyabr. – S.10.

80. Qan : 1990-cı il 20 Yanvarda Bakıda baş verən qırğınlar haqqında /S.Sarvan //Gənclik. – 1992. - № 2. – Fevral. - S.30-31.

1993

81. Qəhrəmanlar ölsə də, qəhrəmanlıq yaşayır : Qarabağ uğrunda döyüşlərdə qəhrəmanlıqla döyüşərək həlak olmuş Səfər Səfərov haqqında /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 22 iyun. – S.7.

82. Bir tərəfdə manat... Bir tərəfdə Vətən : Milli Məclisin millət vəkilləri haqqında /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 4 may. – S.1.

83. Əslini danan haramzadadır /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 4 may. – S.7.

84. Çalxalandıqca, bulandıqca zaman : Azərbaycan Milli Televiziya şirkətinin sədri Məmməd İsmayılın fəaliyyəti haqqında /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 27 aprel. – S.14.

1995

85. Nələri satdılar gör Sumqayıtda : Veteranlara xidmət edən xüsusi mağazanın satılması haqqında /S.Sarvan //Fə dai. – 1995. – 4 noyabr. – S.2.

86. Kəndçilərin şəhəri və yaxud “Gör nələr yaradır el Sumqayıtda” : Sumqayıtın 1995-ci ildəki durumu və onun düşdüyü acınacaqlı vəziyyət haqqında /S.Sarvan //Fə dai. – 1995. – 21 iyul. – S.9.

87. Sumqayıtlı tələbələr ... Oxumağa dəyər, ya dəyməz : Tələbələrin nəqliyyat problemi haqqında /S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1995. – 3-10 iyun. – S.4.

1996

88. Yadda qalan yeddi gün : Türkiyə Yazarlar Birliyi və Çorum valiliyinin birlikdə keçirdiyi Hitit festivalı çərçivəsində Uluslararası şeir şənlikləri haqqında /S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

1998

89. “Susqu” haqqında danışmaq lazımdır : Aynurun “Susqu” adlı esselər kitabı haqqında /S.Sarvan //Zaman. – 1998. – 9 dekabr. – S.14.

90. “Sevil” Qadınlar Məclisi Sumqayıt şəhər şöbəsinin sədri O. Babayevanın Sumqayıtda yaşayan qadın yazarların əsərlərindən ibarət hazırlanan almanax haqqında /S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1998. – 17-23 aprel. – S.8.

2001

91. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt şəhər bölməsinin nəzdində fəaliyyət göstərən “Turan” ədəbi məclisinin işi haqqında /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2001. – 27 iyul. – S.4.

2007

92. Ədəbi yaradıcılıq məktəbi : “Sumqayıt” qəzetinin 55 illik yubileyi münasibətilə AYB-nin Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri S.Sarvanın təbriki /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2007. – 19 dekabr. – S.9.

93. Lüdvıqshafenli şair : Şair Hasan Özdəmir haqqında /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2007. – 6 may. – S.8.

2009

94. Bizdən sizə qalan Sözdür : Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Sumqayıt bölməsinin fəaliyyəti haqqında /S.Sarvan //Sumqayıt. – 2009. – 10 yanvar. – S.3.

2014

95. Qara yaxmağa nə var ? Uğura sevinin /S.Sarvan //525-ci qəzet. – 2014. – 3 iyun. – S.2.

2015

96. Sazın sevdiyi şair : şair Məmməd İlqarın yaradıcılığı haqqında /S.Sarvan //Ədəbiyyat qəzeti. – 2015. – 20 fevral. – S.16.

Tərtibçisi, redaktoru, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi kitablar

1998

97. Vətən şeirləri /tərt. ed. S.Sarvan. – Bakı : “Əbilov, Zeynalov və oğulları”, 1998. – 40 s.

2002

98. Hüseyinli, M. Gedim haqqın ayağına : şeirlər /red. S.Sarvan; rəs H.Əliyev. – Bakı : “Yurd” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC birliyi, 2002. – 52 s.

99. Sabiroğlu, F. Göydən yerə göz qoyan var : şeirlər /red. S.Sarvan ; rəs.H.Əliyev ; korrektor M.Hüseyinli. – Bakı : “Yurd” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi, 2002. – 52 s.

2003

100. Bizdən sizə qalan Sözdü... : ədəbi almanax /red. S.Sarvan ; tərt.ed.F.Sabiroğlu, G.Cəmaləddin. – Bakı : “Nurlan”, 2003. – 216 s.

101. Qanadlandıq uçmağa : Dördüncü kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /red. S.Sarvan ; tərt.ed. F.Sabiroğlu. – Sumqayıt : 2003. – 57 s.

2004

102. Aslanqızı, M. Sinəmdə dərdlər yatır : şeirlər /red.S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2004. – 134 s.

103. Gültac, N. Suya yazılan sevdə : şeirlər /red.S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2004. – 58 s.

104. Qanadlandıq uçmağa : Beşinci kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /red.S.Sarvan ; tərt.ed. F.Sabiroğlu. – Bakı : “Adiloğlu” MMC, 2004. – 55 s.

105. Vətənim, anam, dilim : almanax /tərt.ed və red. S.Sarvan. – Bakı : “Zərdabi” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC, 2004. – 224 s.

2005

106. Cəmaləddin, G. Qəhvə rəngi : şeirlər /red.S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. - 54 s.

107. Dünya Sumqayıtdan keçir : ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax /red.və tərt.ed. S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – 284 s.

108. Qanadlandıq uçmağa : Altıncı kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt. ed. F.Sabiroğlu ; ideya müəl. S. Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu” , 2005. – 54 s.

2006

109. Axundzadə, İ. İkimiz bir kitabda : şeirlər /red.S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – 48 s.

110. Bizdən sizə qalan Sözdü : Ədəbi almanax 2 /tərt.ed. S. Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – 292 s.

111. Qubadoğlu, N. Mənsiz dözə bilsən : şeirlər /red.S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – 112 s.

2007

112. Bizdən sizə qalan Sözdü : Almanax. 3 /Tərt.ed. və red. S.Sarvan. – Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – 319 s.

113. Fərəcli, X. Sənin səadətindən mənəm : şeirlər /red.S.Sarvan ; rəs. M. Babayev. – Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – 56 s.

114. Qanadlandıq uçmağa : Səkkizinci kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt. ed. İ.Axundzadə ; ideya. müə. S.Sarvan. – Bakı : “Yek Production”, 2007. – 71 s.

115. Mustafayev, F. : Dinmə, ey kəder : Xatirə-povest /red.S.Sarvan ; buraxılışa məs : G.Cəmaləddin. – Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – 140 s.

2008

116. Bizdən sizə qalan Sözdü... : Almanax 4 /red.S. Sarvan. – Sumqayıt : “Zərdabi”, 2008. – 184 s.

117. Şəms, R. Pıçılı : şeirlər /Red.S. Sarvan. – Sumqayıt : “Zərdabi” Nəşriyyat-Poliqrafiya MMC, 2008. – 64 s.

2010

118. Kutze, Con Maksvell. Seçilmiş əsərləri / C. M. Kutzee ; ing. dilindən tərc., ön sözün müə. Ü. Nəsibbəyli ; red. S. Sarvan. – Bakı : Şərq-Qərb, 2010. – 678 s.

Mündəricat:

Maykl K.-nin həyatı və zəmanəsi : roman

Rüsvayçılıq : roman

Barbarları gözləyərkən : roman

Gənclik : roman

119. Qanadlandıq uçmağa : Onuncu kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt. ed. və red. İ. Axundzadə ; ideya müə. S. Sarvan. – Bakı : “Zərdabi”, 2010. – 63 s.

120. Qanadlandıq uçmağa : On birinci kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt.ed. və red. İ.Axundzadə ; ideya müə. S.Sarvan. – Bakı : “Zərdabi”, 2010. – 51 s.

2011

121. Qanadlandıq uçmağa : On ikinci kitab : Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt.ed. və red. İ.Axundzadə ; ideya müə. S.Sarvan. – Bakı : “Zərdabi”, 2011. – 51 s.

2012

122. Qanadlandıq uçmağa : On üçüncü kitab: Sumqayıt məktəblilərinin şeirlərindən və rəsmlərindən ibarət almanax /tərt. ed. və red. İ.Axundzadə ; ideya müə. S.Sarvan. – Bakı : “Zərdabi”, 2012. – 49 s.

2018

123. Bizdən sizə qalan Sözdü : Ədəbi almanax 5 /İdeya müə. S.Sarvan. – Sumqayıt : “Azəri” nəşriyyatı, 2018. – 240 s.

Dövrü mətbuatda

2000

124. Muğanlı, Q. Qanadlarınız yorulmasın : Şair Sabir Sarvanın ön söz yazdığı “Qanadlandıq uçmağa” adlı toplu haqqında /Muğanlı Q. //Sumqayıt. – 2000. – 8 aprel. – S.3.

2004

125. Cabbarlı, N. Böyük ədəbiyyata doğru... : Şair Sabir Sarvanın redaktor və tərtibçisi olduğu “Bizdən sizə qalan Sözdü” ədəbi almanaxı haqqında //Xalq cəbhəsi. – 2004. – 28 may. – S.14.

2006

126. Vaqifqızı, N. Dünya Sumqayıtdan keçir : Şair Sabir Sarvanın redaktorluğu ilə tərtib olunan “Dünya Sumqayıtdan keçir”, “Bizdən sizə qalan Sözdü” və “Vətənim, anam, dilim” adlı kitabları haqqında //Azadlıq. – 2006. – 18 yanvar. – S.12.

Müsahibələri

1988

127. Əsədov, A. Arzuların arxasınca : “Neftçi” komandasının gənc müdafiəçisi ilə müsahibə /A.Əsədova ; müsahibəni apardı S. Sarvan //Gənclik. – 1988. - № 10. – Oktyabr. – S.12-13.

128. Üç yadigarın biri : Müəllifin şair Əli Kərimin oğlu fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, gənc alim Azər Kərimovla olan müsahibəsi / Müsahibəni apardı S.Sarvan //Gənclik. – 1988. - № 8. – Avqust. – S.2-4.

129. Rəcəbova, N. Sazın yeri, sözün yeri : Bakı Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun musiqi üzrə metodisti N.Rəcəbovla müsahibə /N.Rəcəbova ; müsahibəni apardı S.Sarvan //Gənclik. – 1988. - № 4. –Aprel. – S.28-29.

1989

130. Hüseynov, M. Bayram oldu : Azərıtifaqın Baş Ticarət İdarəsinin rəisi M.Hüseynovla müsahibə /M.Hüseynov ; müsahibəni apardı S.Sarvan //Gənclik. – 1989. - № 2. – Fevral. – S.54-55.

1990

131. Cəfərzadə, Ə. “Adsız”ın müəllifi : “Adsız” adlı povestin müəllifi Ə.Cəfərzadə ilə müsahibə /Ə.Cəfərzadə ; müsahibəni apardı : S.Sarvan //Gənclik. – 1990. - № 7. – İyul. – S.6-8.

1991

132. Qızıltuğ, F. İstəməzdik ki, gənclər Avropanı kor-koranə yamsılasınlar : Tanınmış türk şairi və bəstəkarı F.Qızıltuğ ilə müsahibə /F.Qızıltuğ ; müsahibəni apardı S.Sarvan //Gənclik. – 1991. - № 4. – Aprel. – S.12-14.

1993

133. Turkel, Y. “Mən o günləri yaşamışam” : ADR-in bayrağını Bakıda ilk dəfə qaldıran Y.Türkellə müsahibə /Y.Turkel ; müsahibəni apardı S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 25 may. – S.5.

134. Əliyev, M. Qubadlı bir qaladır : Qubadlı rayonundakı Mahmudlu kəndinin sakini, rayon XDS-nin mühasibi M.Əliyevlə müsahibə /M.Əliyev ; müsahibəni apardı : S.Sarvan //P.S.Gənclik. – 1993. – 4 may. – S.7.

1997

135. Sarvan, S. Ömürdən bezən şair : Şair Sabir Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı Ş.Fərhadqızı //Hər gün. – 1997. – 14-21 noyabr. – S.16.

1998

136. Sarvan, S. Bədii sözün silqəti : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri Sabir Sarvanla “Sumqayıt” qəzetinin əməkdaşının müsahibəsi /S.Sarvan //Sumqayıt. – 1998. – 30 dekabr. – S.8.

137. Sarvan, S. “Sumqayıt məni ikiüzlü eləməyə çalışan şəhərdi” : Şair Sabir Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı S.Yusifov //Rezonans. – 1998. – 5-7 avqust. – S.8.

2001

138. Sarvan, S. Məqsədimiz ədəbiyyata xidmət etməkdir : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri ilə müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı H.Nəzərli //Ədəbiyyat qəzeti. – 2001. – 7 dekabr. – S.2,4

2003

139.Sarvan, S. Çalışıram ki, ədəbiyyata az yazmağım xidmət edim : AYB-nin Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri S.Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı R.Süleymanov //Həftə içi.- 2003. – 21-23 iyun. – S.7.

140. Sarvan, S. Mən duran yerdən baxanda : AYB-nin Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri, şair Sabir Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı H.Nəzərli //Ədalət. – 2003. – 6 fevral. – S.6.

2005

141. Məqsədimiz birgə, əlaqəli işləməkdir : Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Gəncə, Qarabağ, Lənkəran və Sumqayıt bölmələrinin sədrləri Ə.Əhməd, S.Sarvan, M.Alim, İ.Salehlə müsahibə /Müsahibəni apardı : S.Hüseynoğlu //Ədəbiyyat qəzeti. – 2005. – 17 noyabr. – S.4.

2006

142. Sarvan, S. “Biz itirilmiş nəsil yox, abırını itirməyən nəsilik” : Sabir Sarvan həmkarı Mətləb Nağıyevin suallarına cavab verir //Ulduz. – 2006. - № 2. – Fevral. – S.36-41.

143. Himnimizin müəllifi ilə bağlı həqiqət gec-tez öz yerini tutacaq : Tənqidçi İlham Abbasovla şair Sabir Sarvanın “Duel”i //Ulduz. – 2006. - №1. – Yanvar. – S.15-19.

2007

144.Sarvan, S. AYB-nin Sumqayıt bölməsinin hələ də binası yoxdur : Yazıçılar Birliyinin Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri S.Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı A.Nuran, İ.Həbibli //Zaman. – 2007. – 5-6 aprel. – S.8.

2009

145. Sarvan, S. Qələm əhli faciələrimizi adiləşdirir : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri S.Sarvanla şeir, sənət haqqında müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı P.Quliyeva //168 saat. – 2009. – 21 fevral. – S.12.

2010

146. Sarvan, S. “Yazıçı üçün “mən” deməyin bircə yolu var...” : Yazıçılar Birliyinin Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri S.Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı F.Hacızadə //Mədəniyyət. – 2010. – 24 dekabr. – S.12.

2011

147. Sarvan, S. Nəfsinə qalib gəlməyi bacaran insanları yüksək qiymətləndirirəm: Müəllifin “Zaman” qəzetinin müxbiri ilə olan müsahibəsi //Zaman. – 2011. – 5-6 may. – S.13.

2016

147. Balabəyli, Faiq. Ədəbiyyat qəzetinin sorğusu: sorğunu cavabladı Vaqif Yusifli, Sabir Sarvan, Sayman Aruz / F.Balabəyli // Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. - 17 dekabr. – S.31.

2017

148. Çətin adamla asan müsahibə : Yazıçılar Birliyinin sədri, şair Sabir Sarvanla müsahibə /S.Sarvan ; müsahibəni apardı E.Cəbrayıloğlu //Ədalət. – 2017. – 25 fevral. – S.10.

Tərcümələri

Kitablarda

2005

149. Akbaş, Ə. Quş dastanı : şeir/ Ə.Akbaş ; tərc.ed.S.Sarvan // Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.152-153.

150. Alpar, Ə. Sormazlar : şeir /Ə.Alpar; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.152.

151. Gəncosmanoğlu, N.Y. Dəniz həsrəti : şeir /N.Y.Gəncosmanoğlu ; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.155.

152. Hacılı, F. İstanbul küçələri : şeir /F.Hacılı ; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.155.

153. Qaraqoç, Ə. Mehriban : şeir /Ə.Qaraqoç ; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.153.

154. Qaraqoç, B. Uzaqlara doğru : şeir /B.Qaraqoç ; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.154.

155. Özdəmir, H. İki çaşqın insan ; Son bahar küçəsi /H.Özdəmir; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.148-151.

156. Şahsuvaroğlu, L. Şəhidləri ağlamazlar : şeir / L.Şahsuvaroğlu ; tərc.ed. S.Sarvan //Dünya Sumqayıtdan keçir : Ədəbi tərcümələrdən ibarət almanax. – Bakı : “Adiloğlu”, 2005. – S.154.

Dövrü mətbuatda

1996

157. Akbaş, Ə. Quş dastanı : şeir /Ə.Akbaş ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

158. Alpər, E.M. Sormazlar : şeir /E.M.Alpər ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

159. Halıcı, F. İstanbul küçələri : şeir / F.Halıcı ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

160. Gəncosmanoğlu, N.Y. Dəniz həsrəti : şeir/ N.Y.Gəncosmanoğlu ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

161. Qaraqoç, Ə. Mehriban : şeir / Ə.Qaraqoç ; tərc.ed.S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

162. Qaraqoç, B. Uzaqlara doğru : şeir /B.Qaraqoç ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

163. Şahsuvarlı, L. Şəhidləri ağlamazlar : şeir / L.Şahsuvarlı ; tərc.ed. S.Sarvan //Xalq qəzeti. – 1996. – 31 avqust. – S.5.

2002

164. Özdəmir, H. İki çaşqın insan : şeirlər /H.Özdəmir ; tərc.ed. S.Sarvan //Ulduz. – 2002. - № 1. – Yanvar. – S.79-80.

2007

165. Özdəmir, H. Şeirlər /H.Özdəmir ; tərc.ed. S.Sarvan //Sumqayıt. – 2007. – 6 may. – S.8.

Sabir Sarvan haqqında

Kitablarda

2001

166. Abbasov, İ. Çıx qaranlıqdan : Şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /S.Sarvan. Gəldi qürub. – Bakı : “Adiloğlu”, 2006. – S.5-9.

167. Aslan, M. Söz sözü gətirər : Şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /S.Sarvan. Özümü sözə çevirdim. - Bakı : “Adiloğlu”, 2007. – S.3-7.

168. Əmrahoğlu, Ə. Özümü sözə çevirdim : Şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /S.Sarvan. Çıx qaranlıqdan. – Bakı : “Ozan”, 2001. – S.3-6.

2012

169. Sabir Sarvan : dərdin qafiyəsi /R.Kamal. Sözü işığa danışdım (məqalələr, esselər, resenziyalar, etüdlər). – Bakı : MBM, 2012. - S.150-154.

2015

170. Əmrahoğlu, A. Özümü sözə çevirdim : Şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /S.Sarvan.Qibləm ürəyimdi. – Sumqayıt : “Azəri”, 2015. – S.3-10.

2018

171. Ömrünü çeyrə çevirən Sabir Sarvan : /red. A.Yaşar. – Bakı : [n.y.], 2018. – 166 s.

Kitabda şair Sabir Sarvan haqqında yazılar və ona həsr olunan şeirlər yer almışdır.

Dövrü mətbuatda

1989

172. Tanış olmaq istəyirsiniz, buyurun ... : İstedadlı şair Sabir Sarvan və onun "Gənclik" jurnalındaki fəaliyyəti haqqında //Gənclik. – 1989. - № 1. – Yanvar. – S.6.

1998

173.Yusifli, C. Sabir Sarvana məktub, yaxud: "...gözlərindən görmürsənmi, talanıb elləri bunun?"/C. Yusifli // Rezonans. – 1998. – 10-16 yanvar.

2000

174. Muğanlı, Q. Qanadlarınız yorulmasın : Şair Sabir Sarvanın ön söz yazdığı "Qanadlandıq uçmağa" adlı toplu haqqında /Q.Muğanlı //Sumqayıt. – 2000. – 8 aprel. – S.3.

2001

175. Əmrahoğlu, A. Özümü sözə çevirdim : Sumqayıtın gənc şairi Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /A.Əmrahoğlu //Azərbaycan. – 2001. - № 11. – Noyabr. – S.61-63.

176. Məlikov, Q. Zirvələr sizi gözləyir : şair Sabir Sarvanın redaktorluğu ilə işıq üzü görən "Qanadlandıq uçmağa" adlı toplusunun ikinci nəşri haqqında /Q.Məlikov //Sumqayıt. – 2001. – 19 may. – S.3.

2002

177. Çərkəzoğlu, Ə. Dünyayla barışmış adam : şair Sabir Sarvanın "Çıx qaranlıqdan" adlı kitabı haqqında /Ə.Çərkəzoğlu //Zaman. – 2002. – 7-8 fevral. – S.13.

2006

178. Bədəlsoy, M. Ağrı : şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /M.Bədəlsoy //Azadlıq. – 2006. – 5 mart. – S.13.

179. Mirzəbəyli, İ. Kösöv rəngli, ... əllərimi üşüdən kitab : şair Sabir Sarvanın "Gəldi qürub" adlı şeirlər kitabı haqqında /İ.Mirzəbəyli //Xalq qəzeti. – 2006. – 30 aprel. – S.8.

180. Sabir Sarvan – 50 : Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin şair Sabir Sarvanın 50 yaşı münasibətilə təbriki //Ədəbiyyat qəzeti. – 2006. – 21 aprel. – S.6.

181. Şəhər İcra hamiyyətində görüş : Şəhər İcra hakimiyyətində Sumqayıt yazarları ilə keçirilən görüş və bu görüşdə şair S.Sarvanın 50 yaşı münasibətilə İcra hakimiyyətinin başçısının təbriki haqqında //Sumqayıt. – 2006. – 8 mart. – S.2.

182. Yusifli, V. Gördüyüm göy, baxdığım işıq : İstedadlı şair Sabir Sarvan haqqında /V.Yusifli //Ədəbiyyat qəzeti. – 2006. – 21 aprel. – S.6.

2008

183. Tanrıverdi, Ə. Özünü sözə çevirən şairin poetik dünyası : şair Sabir Sarvanın "Özümü sözə çevirdim" adlı şeirlər kitabı haqqında /Ə.Tanrıverdi //Xalq qəzeti. – 2008. – 25 noyabr. – S.7.

2011

184. Kamal, R. Söz bəxtin yaddaşı kimi : Şair Sarvanın yaradıcılığı haqqında /R.Kamal //Ulduz. – 2011. - № 2. – Fevral. – S.31-32.

2014

185. Rafaeoğlu, E. Ağsuda şairlə görüş : Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Sumqayıt şəhər bölməsinin sədri şair Sabir Sarvanla Ağsu rayonunda keçirilən yaradıcılıq gecəsi haqqında /E.Rafaeoğlu //Elimiz günümüz. – 2014. – 15 fevral. - S.5.

186. Sənətlə şəxsiyyətin vəhdəti : Şair Sabir Sarvanın “Gəldi qürub” adlı kitabı haqqında //Təzadlar. – 2014. – 22 fevral. – S.15.

187. Şahbazov, M. Yağışlı hava və şeirin nuru : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsinin sədri şair Sabir Sarvanın Ağsu rayon İcra Hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə keçirdiyi yaradıcılıq gecəsi haqqında /M. Şahbazov//Təzadlar. – 2014. – 23 dekabr. – S.15.

2015

188. Cabbarlı, N. Yaradıcılıqdakı pozitiv ovqatın kəskin dəyişimi : şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /N.Cabbarlı. //Ədəbiyyat qəzeti. – 2015. – 1 avqust. – S.20.

189. Yusifli, V. Dərdin də dili varmış... : şair Sabir Sarvanın “Qibləm ürəyimdi” kitabı haqqında /V.Yusifli //Ədalət. – 2015. – 4 iyul. – S.15.

2016

190. Abbasov, İ. Sözdən o yana... Bir şeirin fonunda bir şairin portreti : Şair Sabir Sarvanın yaradıcılığı haqqında /Abbasov İ. //Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. – 20 fevral. – S.14-15

191. Ruhuna ruzidir mənim yazdığım : Sumqayıt şəhər Poeziya evində S.Vurğun adına Mərkəzi kitabxananın Uşaq şöbəsinin təşkilatçılığı ilə AYB Sumqayıt bölməsinin sədri şair Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi münasibətilə keçirdiyi tədbir haqqında //Mədəniyyət. – 2016. – 23 noyabr. – S.6.

192. Sabir Sarvan -60 : Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin şair Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi ilə bağlı təbriki //Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. – 5 mart. – S.32.

193. Sumqayıtın mədəniyyət ocaqlarında... : Sumqayıt şəhər Səməd Vurğun adına Mərkəzi kitabxanada Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsinin sədri, şair Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi münasibətilə keçirilmiş tədbir haqqında //Mədəniyyət. – 2016. – 11 mart. – S.10.

194. Sumqayıtlı şair Sabir Sarvanın 60 yaşı qeyd edildi //525-ci qəzet. – 2016. –24 dekabr. – S.13.

195. Yusifli, V. “Bir uzun küçə”nin sakinləri : Müəllifin Məmməd İlqar, Qoca Xalid (Namizəd Xalidoğlu), Sabir Sarvan, Əjdər Ol və Ramiz Qusarçaylının yaradıcılıqları haqqında fikirləri /Yusifli V. //Azərbaycan. – 2016. - № 2. – Fevral. – S.196-201.

2017

196. Abbasov, İ. Tanrı verməz gücünü : Şair Sabir Sarvan haqqında /İ.Abbasov //525-ci qəzet. – 2017. – 31 yanvar. – S.7.

197. Bir istedad da söndü : Tanınmış şair Sabir Sarvan : Nekroloq //Sumqayıt. – 2017. – 19 mart. – S.8.

198. Əsədova, R. Sabir Sarvanın 60 illik yubiley gecəsi keçirilib : Sumqayıt şəhər Poeziya Evində keçirilən tədbir haqqında /R.Əsədova //Ədəbiyyat qəzeti. – 2017. – 14 yanvar. – S.29.

199. İmamnəzərli, H. Bahara aldanan şair : Sabir Sarvanın şeirlərinin fonunda xatırlama /H.İmamnəzərli - // 525-ci qəzet. – 2017. – 17 oktyabr. – S.8.

200. Ol, Əjdər. Ömrünü şeirlərinə bağışladı... : İstedadlı şair Sabir Sarvan haqqında /Əjdər Ol //Ədəbiyyat qəzeti. – 2017. – 18 mart. – S.12.

201. Sabir Sarvan : nekroloq //Ədəbiyyat qəzeti. – 2017. – 18 mart. – S.12.

202. Müşfiq. Yazıçılar Birliyində şair Sabir Sarvanın yubileyi qeyd edilib /Müşfiq //525-ci qəzet. – 2017. – 31 yanvar. – S.7.

203. Sabir Sarvan dünyasını dəyişib : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsinin sədri, şair Sabir Sarvan haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 17 mart. – S.15.

204. Sabir Sarvanın yubileyi qeyd edilib : AYB-nin Natəvan klubunda keçirilən tədbir haqqında //Ədəbiyyat qəzeti.- 4 fevral. – S.2.

205. Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi qeyd olunub //Xalq cəbhəsi. – 2017. – 1 fevral. – S.16.

206.“Vətənə can demişik, Azərbaycan demişik” : Sabir Sarvan adına Uşaq poeziya teatrının Respublika Gününə töhfəsi //Mədəniyyət. – 2017. – 26 may. – S.11.

2018

207. İmdat, A. Arzusu ürəyində qalan şair : Şair Sabir Sarvan haqqında /A.İmdat //525-ci qəzet. – 2018. – 18 mart. – S.15.

208. Sabir Sarvan yad edildi : Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsinin sədri, şair Sabir Sarvan haqqında //525-ci qəzet. – 2018. – 13 mart. – S.7.

2019

209. Cəmaləddin, G. Dərdlə doğmalaşan şair : Sabir Sarvanın əziz xatirəsinə /G.Cəmaləddin //525-ci qəzet. – 2019. – 13 mart. – S.8.

Sabir Sarvana həsr edilmiş şeirlər

Kitablarda

2004

210. Aslanqızı, M. Sabir Sarvana : Şeir /Aslanqızı M. Sinəmdə dərdlər yatır. – Bakı : “Adiloğlu”, 2004. – S.102.

Dövrü mətbuatda

1991

211. İlqar, M. Dünya özü bilir ... : Şeir S.Sarvana həsr olunub. /M.İlqar //Gənclik. – 1991. - № 9-12. – Sentyabr-dekabr. – S.17.

1992

212. İsmayıl, M. Biz aynı yerdeyiz Sabir Sarvanım : şeir /M.İsmayıl //Cağrı. – 1996. - № 436. – Mart. – S.2.

213. Qismət. Yıxıldın sevdiyini tut ağacına : Şeir Sabir Sarvana həsr olunub /Qismət //Yol. – 1992. – Noyabr. – S.10.

Сабир Сарван

О нём в газетах и журналах

214. Беседа С.Сарвана с кандидатом физико-математических наук Азерем Каримовым // Молодость.- 1988.- Август.- С.2-4

ƏLAVƏ

**Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsində
saxlanılan materiallar**

1. **Atmaca:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №35
2. **Balıqçı:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №36
3. **Bəlli-bəlli :** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №27
4. **Bəyazidə:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №7
5. **Bunun:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №2
6. **Belə bir gündə:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №9
7. **Bir qəbirdə atam, birində anam:** (şeir) : əl yazısı; 2001-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №10
8. **Çəkilir :** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №1
9. **Çıx qaranlıqdan:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №6
10. **Desinlər:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №26
11. **Deyiləndə:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №30
12. **Düşə yenə:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №15
13. **Düşman:** (şeir) : əl yazısı; 2001-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №14

14.Eylə: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №34

15. Əsirlər: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №32

16. Gedirsən: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №25

17. Gerçəklik: (şeir) : əl yazısı; 2002-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №23

18. Gəldi: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №2

19. Heç kəsi sevmədim mən səndən əvvəl: (şeir) : əl yazısı; 2001-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №13

20. Hər: (şeir) : əl yazısı; 2002-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №18

21. Kəndinə: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №17

22. Kimi: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №20

23. Qocalıq: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №22

24. Qocalıq gözümə zülmət çökdürür: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №16

25.Mənim: (şeir) : əl yazısı; 2002-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №24

26. Nanə yarpağıdı ürək: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №3

27. Nə şirindir gecələr: (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №38

- 28. Niyə küsmüsən:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №33
- 29. Sevərsən:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №31
- 30. Səni :** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №4
- 31. Sənin , mənim, bizim:** (şeir): əl yazısı; 2001-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №11
- 32. Sumqayıtda yaşdım olan bir bina var:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №8
- 33. Təcnis :** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №29
- 34. satdılar səni:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №5
- 35. Yerinə:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №37
- 36. Zakir müəllimə:** (şeir) : əl yazısı; 2001-ci il / Sabir Sarvan // AYB Sumqayıt bölməsi, siyahı 1, sax. vah. №12

Şəxsi arxivində saxlanılan materiallar

- 36.Oxu kitabı :** Gənclik jurnalının kiçik yaşlı məktəblilər üçün xüsusi hazırlanmış nömrəsi / H.Əfəndi; K.Abdin; S. Sarvan və b. // Gənclik. – 1992. - №11-12. – 50 s.
- 37. Əlifba :** Gənclik jurnalının kiçik yaşlı məktəblilər üçün xüsusi hazırlanmış nömrəsi / H.Əfəndi; K.Abdin; S. Sarvan və b. // Gənclik. – 1992. - №7-8. – 52 s.
- 38. Dərs vəsaiti :** məktəbəqədər və aşağı sinif şagirdləri üçün / tərt. ed. H.Əfəndi ; K.Abdin; S.Sarvan. – Bakı, 1993. – “Turan firması və “Gənclik” jurnalı. – 64 s.
- 39. Baharda ; Nigar; Zərifə; İnci :** şeirlər / Sabir Sarvan // Göyərçin. - 2018.- № 3. – S.13
- 40. Çağrı : Kültür sanat bilim dergisi. – 1996. – mart. – 31 s.**
- 41. Respublika ədəbi birliyinə :** Azərbaycan Yazıçılar ittifaqının nəzdində fəaliyyət göstərən “Gənclik” respublika ədəbi birliyinin növbəti məşğələsi haqqında məlumat : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. 27.
- 42. “Gənclik” respublika ədəbi birliyinə:** Azərbaycan Yazıçılar ittifaqının nəzdində fəaliyyət göstərən “Gənclik” respublika ədəbi birliyinin növbəti məşğələsi haqqında məlumat : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. 28
- 43. Sabir Sarvanın ailəsi haqqında qeydləri :** əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. 29
- 44. Sabir Sarvan haqqında ölümündən sonra yazılmış qeydlər /** Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. 29
- 45. Ağ günün işığı kimi :** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №3
- 46. Ağı:** (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №20

- 47. Ağıma gəlməzdi** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №1
- 48. Ağrı** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №14
- 49. Ana** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №11
- 50. Anladığca** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №5
- 51. Bahara aldanan şair** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №7
- 52. Bilsəm ki** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №13
- 53. Bir kəndin çəkdikləri** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №8
- 54. Bir mənəm, bir uzun küçə** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №17
- 55. Dostu kimi** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №19
- 56. Hara aparırsan** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №4
- 57. Kənd uşağı** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №6
- 58. Qara daş altında** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №10
- 59. Qarabağlı uşaq** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №21
- 60. Qatarımdan yavaş yavaş** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №16

- 61. Məndən** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №18
- 62. Məni** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №15
- 63. Oğluma 2 şeir** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №22
- 64. Sevdiyimə yazılan şeir** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №12
- 65. Səndən özgə** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №23
- 66. Yaşaya bilmirəm daha : (şeir)** : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №2
- 67. Yollarım arzularım** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №9
- 68. Ağı** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.6
- 69. Belə** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.1
- 70. Çağırış** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.13
- 71. Gördüyüm göy, baxdığım işıq** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.5
- 72. Görüş** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.16
- 73. Gücsüzlük** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.12
- 74. Xatirə** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.4

- 75. İki portret** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.11
- 76. Kimi** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.15
- 77. Qalib** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.9
- 78. Qayıtdım** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.8
- 79. Qədimlik** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.10
- 80. Məndən** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.3
- 81. Məni** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.14
- 82. Toyuna gəlmişdik** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.2
- 83. Saxlayar** : (şeir) : əl yazısı / Sabir Sarvanın şəxsi arxivi, siyahı 2, sax. vah. №24.7

Şagird dəfətlərinə yazdığı natamam şeir və hekayələri

- 84. H/H.:** (şeirlər): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Uşaqlığım; Dağlar; Yanıq Kərəmi; Misra-misra; Dəniz; Demə...; Lenin; Bu gecə; O illərdə doğulanlar; Qoca aşiq //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.
- 85. “Bu günlərin nəğməsi”:**(şeirlər): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Vətən; Anama; Arzularım, səhərim; Milyonların nəğməsi; Kommünizm; İnsanlara; Azadlıq eşqi; Niyə; Gül və bir güldən su //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.
- 86. “Şeirlər Sabir Soltanoğlu”:** (şeirlər: 1976-1977-ci il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Bir kəndin çəkdiyələri; Bayatılar; Suak-cavab; Adsız şeir; Bahar; Toy günü; Neft daşları; Yanıq Kərəmi; Gecikdin; Qadın; Kəndə əsgər gələr; Gizlənpaç oynardıq...; Görüş; Bu gecə; Yollarım, arzularım; Sevənlər; Darıxıram; O illərdə doğulanlar; Oktyabr; Misra-misra; Mən səni gözləyəndə; Vətən; Anama; Baharda(uşaqlar üçün); Bilmədin...; Dağlara-dağlara; Qoca aşiq; Arzularım, səhərim; Təki sən gəl; Yuxu; Payız; Kənddə bir qız gördüm...;Qoşma; Qayıdaraq; Təcnis //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 80 s.
- 87. “Lənkəran dəftəri”:** (şeirlər: Lənkəran, 1977-ci il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı.İçindəkilər:* Lənkərandə; Neçə ildir; Bayatı; Bir ömür, bir misra; Pambıqçı qızlar; Toyda; Bağışlayarmı; Əsgər gedirəm; Taleyim bir ömür bəxş edib mənə; İndi; Bu səhər; Bir yol başlamışam... //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.
- 88. “Buludlu səma”** : (Lənkəran 1977). *Kiril qrafikası ilə əl yazısı, düzəliş. İçindəkilər:* Buludlu səma(hekayə); Fındıq və qoz əhvalatı; Miniatür(hekayə) //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.
- 89. “Sabir”:** (şeirlər: Droqobıç, 1977): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Əsgər nəğmələri; Gəlirəm; Darıxma; Ukrayna torpağından ayrılarkən; Mən qayıdanda; Mənə məktub gələr; Bura qəbristandır; Qəribəm bu dünyada; Gecə qar yağır; Müstəmləkə //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

90. “Əsgər nəğmələri”: (şeirlər: Droqobıç, 1977-1978-ci il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Qatar aparır məni; Allahın səhvi; Məhəbbət; Unut məni(mahnı mətni kimi nəzərdə tutulub); Əsgər məktubları; Dünya mənimdir; Sənə nişan gəlib; Sultan Mərziliyə; Şeir deyəcəyəm; Yuxuma gəlmişdin; Anama məktub; Əllərini mənə ver; Bayatı; Bu həmin sinifdir; Hərbi xəstəxanada yazılan şeir; Torpağın; Gecə qar yağır; Əsgər paltar; Şöhrət; Səndən cavab gözləyirəm; Ana məzarı; Müstəmləkə; Bayatı; Mən qayıdanda; Darıxma; Ömrüm çatacaqmı; Bir nəğmə oxu mənə //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 32 s.

91. “Əsgər nəğmələri”: (şeirlər: Droqobıç, 1978-ci il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Genişlik; Burdan Bakıya qədər; Şəfiqəm, həsrətım sililəsindən; Darıxanda; Anamın əlləri; Falçı; Günahlar; Mənə məktub gələr; Qəribəm bu dünyada; Xeyir-dua; Sənsiz günüm qaradır; Anam-bacım qız gəlin; Ürək və yaxud kədərli vaxtlarda //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

92. “Əsgər nəğmələri”: (şeirlər: Droqobıç, 1978-ci il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Yolum dağlara düşdü; Bu dağların qoynu duman; Rüşvət verdim(“Etiraf” silsiləsindən); Ötəri; Hesabına; Şeirim ömrünə calayardım; Qonşumuz Şıxalı kişi; Həsret aşiq olub mənə; Yaman qorxuram; Ukrayna torpağından ayrılarkən; Gec deyil; Səni sevməmişəm(“Etiraf” silsiləsindən); Baltalar; Ağaclar; Ad günüm; Gözlər; Bu kəndin qızları(Ramiz Rövşənə); Nazdan şikayət; Bura qəbristandır; Anama //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

93.”Lənkəran dəftəri”: (şeirlər: Lənkəran, 1979-cu il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Oturub gözləmə ki...; Şeir dəftəri; Ümid; Dəniz; Hələ; Düz yola aparmır hər ciğır, hər iz; Rüstəmə; Kəndimə; Tərs qayıqçı, dəniz və mən; Aprel gecəsində; Dənizə baxanda; Bu gün bir qarışqa tapdamışam mən; Mənimlə; Nahaq gətirdin məni bu məclisə qardaş, çox nahaq; Avtobusa minərkən //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

94. “Lənkəran dəftəri”: (şeirlər: Lənkəran, 1979-cu il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Qorxursan məndən; Zahidin barmağı; Yoxdur; Bu dərdi sən çəkəmməzsən; Ucuz ölüm; Əmzik;

Pəncərədən işıq gəlir; Dəyməyin kədərime; Düşdü; Körpələrinə; Bu bahar nədənsə sevə bilmirəm; Getsin o günlər; Bu bulud; Yenə də // Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

95.”Dünyanın min bir üzü” silsilə yazılar”. (şeirlər: Lənkəran,1979-cu il): *Kiril qrafikası ilə əl yazısı. İçindəkilər:* Okeanlı dünya; Buludlu dünya; Ulduzlu dünya; Yağışlı dünya; Təbrizli dünya; İşı bilinməyən dünya; Şeirli dünya; Tarlı dünya; Zəhmətkeş dünya; Leninli dünya; Dar dünya //Sabir Sarvanın şəxsi arxivi. 24 s.

Sabir Sarvana gələn məktublar

96. Gənclik jurnalının oxucusu Şahid bəyin Sabir Sarvana yazdığı məktub / Sabir Sarvanın şəxsi fondu 1990-cı il , siyahı 2 , sax. vah. 25

97. Türkiyə Yazarlar Birliyi`nin genel başkanı Dr. Lütfi Sehsuvaroğlunun Sabir Sarvana yazdığı məktub / Sabir Sarvanın şəxsi fondu ,1996-cı il, siyahı 2 , sax. vah. 26

ƏLAVƏ 2

Sabir Sarvan
(Esse)

Sabir Sarvan baharda – martda dünyaya gəlmişdi, baharda-martda da dünyadan getdi. Elə neçə il idi “Bu dünya deyilən day mənlik deyil, gərəkdə urvatlı tez çıxım gedim” deyirdi. Sabirin atasının, bu sətirlərin yazarının atasının atası Hacı Əhməd bəy bizim bölgənin ən varlı adamı olub. İndi də çox yerlər hamının Hacı Əhməd kişinin dediyi babamızın adı ilə tanınır.

Dünənəcən “Hacı Əhməd dəyirmanın” qalıqları da dururdu. “Nikolay dönəmi” deyilən çağlarda Hacı Əhməd kişi öz atı ilə ziyarətə gedib “hacı” adını qazanan bəlkə də yeganə şəxs olub. Altı il öncə dünyasını dəyişən anam Firuzəbəyim son çağların “sponsor ziyarətçilərini” görüb qürurla dədəsindən özge hacı tanımadığını deyirdi. Onu da vurğulayım ki, Hacı Əhməd bəy və böyük oğlu İbrahim “Qaraqoyunlu üsyanı” nın təşkilatçısı kimi tutuqlanıb və taleyin hökmü ilə babamız özünün öncədən dediyi kimi evində, Milli Ordunun zabiti olan əmi-dayımız İbrahim bəy isə sürgündə dünyasını dəyişib. Sabiri anarkən dədə-babamızı anmaq soy-kökümüzün zənginliyini-bəyliyi vurğulamaqdan yanadır. Sabirin canında, ruhunda bəylik, mərdanəlik, qürurluq daim duyulurdu. Təkcə onu demək yetər ki, Sabir 61 illik ömründə bir yol da olsun sözə, qələmə xəyanət etmədi, bir yol da olsun rüşvətə əyilmədi. Həmişə başı dik, sözü bütöv oldu. Onu rüşvətlə susdurmaq istəyi isə baş tutmadı. Nədən ona verilən “rüşvət şirinliyi” məmurun vəzifə stoluna tolazlamasıdır. Böyük Səməd Vurğunun Vaqif obrazının diliylə dediyi kimi, “mən ellər bağında azad bir quşam, şöhrətə, mənəbə satılmamışam”. Sabir Sarvan üçün vəzifə sözü, ədəbiyyatı yaşatmaq, inkişaf etdirmək amacı idi. Yovşanlı-bıyanlı geniş çöllərə öyrəşmiş kənd uşağı dar vəzifə stoluna necə sığışa bilərdi, bu stol yazıçı, söz stolu olsa belə şair Sabir Sarvana yad, yabançı olması bəyəm suçdur? Sabir çörəyi dizinin yox, gözünün üstə olan kişilərdəndi. Fikir verin, bizim Pirhəsənli kəndində doğulsa da, özünü boya-başa çatdığı Sarvan kəndinin adı ilə tanıdıb.

Məğrur Bədəlli,
jurnalist

Bayatılar

Mən aşiq sarı işiq
Həsərin sarı işiq.
Səndən mən doyammadım!
Yaxşıdan Sarı Aşiq

***

Mən aşiqəm göynədi
Köhnə yaram göynədi
Qanadı olmayanlar,
Hardan bilsin göy nədi?

***

Əzizim bizdən uzaq
Tül ipək bizdən uzaq
Dərd əhli olmayanlar
Dərdimi qanmayanlar
Gəzərəm sizdən uzaq

***

Mən aşiqəm ikidi
Can birdi yol ikidi
Bədənim torpaqların
Ürəyim səninkidi

***

Dünyanın daşı batsın
Payızı qışı batsın
Səni mənə yazmayıb,
Fələyin başı batsın.

Sabir Sarvan

Nənəmin əlləri

Nənəm haqqında yazmaq istəyirəm, amma heç bilmirəm nə yazım. Haradan başlayım, haradan qurtarım. Fikirləşirəm, yadıma salmağa çalışıram görürəm ki, nənəmi olduğunun yüzdə biri qədər yaza bilməyəcəyəm. Nənəmi düşünədə ruhdan düşürəm.

Gözlərimin qabağına birinci gələn nənəmin əlləridir. Mən əgər nənəm haqqında nəsə bir hekayə, yaxud kiçik bir povest yazmaq istəsəm, ən əvvəl onun əllərindən başlayaram. O, əllərdən ki, kişi işi görməkdən dəmirov olmuşdu. Elə bil hər gün o əlləri bir neçə yerdən bıçaqla doğrayırdın. Nənəm o əllərin ağrısından gecələr yata bilmirdi. Birdə görürdün yerindən durdu, barmaqlarının ucunda yeriyərək (məni oyatmasın deyə) evin aşağı küncünə, sandığın yanına qoyulmuş soğan torbasına yaxınlaşıb bir baş soğan götürdü, sonra ehmallica sobaya yaxınlaşıb sobanın ağzını açdı və götürdüyü soğanı qızaran közlərin üstünə atdı. Ayağa durub aşıq sapı və bir az da tənzifdən-zaddan tapana qədər soğan sobada cızhacızla bişirdi.

Nənəm gəlib sobanın ağzındaca bardaş qurub oturur, maşa ilə yanmaqda olan soğanı irəli çəkir və götürüb yanında yerə qoyurdu. Nənəm birdən mən oyanaram deyə işığı yandırmırdı, sobanın ağzını açıq qoyur, oradan düşən və sobanın ağzında heç nə düşənməmiş şirəli yerdə rəqs edən bir parça işıqda bişmiş soğanı hissə-hissə ayırır və əllərinin təzəcə açılmış yaralarına qoyurdu. Belə vaxtlarda mən nəfəsimi içimə çəkib susur, yorğanın altından gizlincə nənəmə göz qoyurdum. İndi də mənim qulaqlarıma isti soğanı barmaqlarına qoyan nənəmin soğanın istiliyindənmi, ya ağrısının gücündənmi mən yatdığım səmtə çevrilib günah iş görürmüş kimi "Öldüm, ay Allah! Öldüm ay, Allah!" deyən duaya bənzər pıçılısı gəlir. Nənəm qayıdıb yerinə uzanandan sonra da yata bilmir, gözlərini tavana zilləyib dururdu. Səhər tezdən barmaqlarının sarğısını dəyişəndə sarğılar bütün qan olurdu.

Sabir Sarvan

***Əsmə ey külək, səbrin olsun
Evləri dağıtma, səbrin olsun
Hamı köçər, dağlar,
Evlər boş qalar***

Yadıma gələn ilk şey budur ki, bizim tək birçə gözədən ibarət olan evimizin çox alçaq pəncərəsinə əlim çatmırdı. Nənəm pəncərənin qabağına güzgü, qayçı, baş darağı, sap və başqa işlək şeylər qoyurdu. Mən dartınır, onlardan birini götürmək istəyir, ancaq əlim çatmadığından bacarmırdım. Nənəm mənimlə oynayır, ya qayçını, ya da darağı lap əlim çatan yerə qədər gətirir, əlim dəyəndə və mən həmin şeyi götürməyə cəhd eləyəndə onu yavaş-yavaş geri itələyirdi. Mən dartınır, dartınır, ancaq bir şey eləyə bilməyib hirsimdən, hikkəmdən ağlayırdım. Nənəm ağladığımı görəndə tez məni qucağına götürüb yuxarı qaldırır və mən istədiyim şeyi əlimə götürən kimi səsimi kəsirdim.

***

Qış günlərində nənəm sobanın sol tərəfində, mən isə pəncərənin qabağında, sağda otururdum. Lap əvvəllər, mən məktəbə getməyəndə və aşağı siniflərdə oxuyanda nənəm həmişə belə gecələrdə mənə çoxlu nağıl danışırdu. Elə olurdu ki, mən bir nağıla təkrar-təkrar bir neçə gecə dalbadal qulaq asırdım, ancaq doymurdum. Nənəm çox vaxt öz həyatını da nağıl adıyla mənə danışırdu. Mən də dinməz-söylənməz qulaq asır, amma elə bilirdim ki, bunlar nağıl deyil, bunları nənəm özündən quraşdırır.

Mənim ürəyimdə qəlpə kimi qalan şeylərdən biri də bir gecənin söhbətidir. Mən yerdə nənəm çarpayıda uzanmışdı. Gecə idi, işığı çoxdan söndürsək də yatmamışdıq. Mən gözlərimi tavana zilləyib ordakı, "cücə"ni qaranlıqda tapmağa çalışırdım. Sonra bu məni yordu və mən vurulduğum qız barəsində düşünməyə başladım. O vaxt mən yeddinci, o qız isə altıncı sinifdə oxuyurdu. Biz bir-birimizə yaman bənd olmuşduq. Tənəffüslərdə bir-birimizə baxmaqdan doymazdıq. Turnikə qalxanda, voleybol, futbol oynayanda əgər o qıraqdan baxırdısa özümü şəhid edirdim. Mən o qız haqqında nənəmə də demişdim, demişdim ki, böyüyəndə onu alacağam. Nənəm də demişdi ki, ay

bala, sən böyüyəndə şəhərə gedəcəksən, şəhərdə də o qədər gözəl-göyçək qız var ki. Birini istəyəcəksən bu qız da yadımdan çıxacaq, mən də. Mən nənəmin dedikləri ilə razılaşmamışdım. Həmişə fikirləşirdim ki, nənəm axı niyə belə düşünürəm ki, mən şəhərə gedəndən sonra onu da, bu qızı da yadımdan çıxardacağam. Mən bütün bunları ürəyimdə götür-qoy edə-edə yerimdə qurcalandım. Elə bu vaxt nənəm pıçıltıyla məni çağırdı:

-Sabir.

-Hə - dedim.

-Yatmamısan?

-Yox, - dedim, - yatmamışam.

Sonra nənəm day dinmədi. Araya uzun bir sükut çökdü. Handan-hana nənəm yenə məni çağırdı :

-Sabir.

-Hə - dedim.

-Bilirsən səndən nə soruşmaq istəyirəm? – nənəm arxası üztdə uzanıb mənə sarı baxmadan soruşdu.

-Yox, -dedim,-bilmirəm.

-Deyirəm mən ölsəm neynəyərən?

-Ağlayaram,- dedim, - çoxlu ağlayaram.

Nənəm dinmədi. Bir az keçəndən sonra üzünü mənə sarı çevirib dedi:

-Yox, başına dönüm ağlama, ağlamağın istəmirəm. Elə məni tez-tez yadına salsan bəsimdir.

Bu əhvalatdan on iki il keçib, ancaq o söz, o səs, o sual hələ də yadıma düşəndə tüklərim biz-biz durur. İndi oturub fikirləşirəm ki, əvvəl-axır öləcəyini bilən adam kimdəsə, nədəsə, ən aşağısı kiminsə xatirəsində yaşamaq istəyir. Nənəm də o gecə istəyirmiş ki, mən onu heç vaxt unutmayım, həmişə xatırlayım.

Nənəmin işi-gücü qapı-baca, kişi və arvad işlərinin hamısı idi. Çəpərimizin kolu bir az da yaprışan kimi yabanı çiyinə, dəhrəni əlinə alıb üz tuturdu. "Dəlləkəli" kollarına. Əvvəlcə beş-on lay kol qırır, sonra onları bir-bir yaba ilə başında daşıyıb çəpərə vururdu. Sonra çöl tərəfdən baxırdı ki, görsün həyətin içi görünür ya yox. Görünməyəndə ürəyim sakit olurdu. Həmişə

mənə deyirdi: "Bala gərək dul arvadın çəpəri hündür olsun, çöldən baxanda həyətin içi görünməsin". Evimiz yol qırağında idi, bəlkə də buna görə nənəm çox narahat olurdu.

***

Qonşumuz Əbdürrəhim kişi adam arasında həmişə nənəmdən soruşurdu: "Ay Səkinə, sən böyük olarsan, yoxsa mən?". Nənəm də deyirdi ki, bilmirəm. Amma evdə nənəm mənə deyirdi ki, vallah, mən gözümü açıb ona dayı demişəm. Bilmirəm bu kişi yaşını niyə gizlədir.

Bizim bir itimiz vardı. Adı-zadı yox idi. Rəngi ağ olduğuna görə eləcə "Ağ it" çağırırdıq. Qonşuların toyuğu həyətimizə keçə bilmirdi, hamısını bir-bir qovub çıxarırdı. Ancaq adam tutmağı yox idi. Yad adam görəndə saatlarla hürür, ancaq yaxına gəlmirdi.

Sabir Sarvan

Rayspolkomda

Rayspolkomdan nəhayət ki, əmri verdilər. Əmrin surətini götürüb 21 nömrəli JEK-ə getdim. Əmrə əsasən mən sentyabrın 24-dən həmin evlər idarəsində idman işləri üzrə müəllim təyin olunmuşdum. Evlər idarəsinin müdiri yerində yox idi. Gözləməli oldum. Təxminən saat yarımından sonra o gəlib çıxdı. Qapını döyüb icazə alandan sonra yanına girdim. Əmri ona verdim. O, əmrə baxandan sonra: yaxşı oldu,- dedi. Yoxsa, bizə qız göndərmək istəyirdilər. Yaxşıdır ki, oğlandır.

Sonra məndən soruşdu ki, idman institutunu, yoxsa idman texnikumunu bitirmişəm.

Mən də cavab verdim ki, incəsənət institutunu qurtarmışam.

Kişiye elə bil od vurdular. Əlindəki əmri stolun üstünə çıxıb dedi:

-Mən incəsənət institutunu bitirəni idman müəllimi götürürəm.

Dedim:

-Mən sizdən iş istəməyə gəlməmişəm, əmr gətirmişəm. İstəyirsiniz əmri götürüb gedim.

Kişinin köpü bir az yatdı. İndi vaxtım yoxdur, - dedi. Sonra gələrsən danışarıq. Yaxşı,-deyib otaqdan çıxdım.

Sabir Sarvan

Sabir Sarvan elektron mənbələrdə

Sabir Sarvan Salmanoğlu : Şeirlər : Şükranlıq ; İtki ; İlqarlı dostum (Məmməd İlqara); Barış adamı.

<http://edebiyatqazeti.az/news/gundem/1537-seirler>

Sabir Sarvan. Ölən min dəfə dirilib (Mövlanə Cəlaləddin Rumiyyə) ; Payızda getmişdin; Tərk edib gedərdim ; Siz tor qurun ... ; Bir qarışqa bərkə düşsə ; Can şirindi ; Yaşım əllini ötdü ; Dünyaya nifrətim yoxdu. Şeirlər

<http://www.azyb.az/index.php/literature/post/198>

Sabir Sarvan. Niyə dərmədim ; Biz qonşuyuq ; Qibləm ürəyimdi ; Ömür hekayəsi ; Bəxtsiz balıqçı ; Tərk edib gedərdim ; Seversən ; Saxla bülbül kimi ; Min dəfə demişəm ; Heyif ; Göndər ; Məni bir də yaratsan ; Ətrini duyunca ; Gecə, gündüz ; Şükranlıq ; İtki ; Can şirindi ; Çaldıran ağrısı ; Ölən min dəfə dirilib (Mövlanə Cəlaləddin Rumiyyə). Şeirlər

<http://manera.az/edebiyat/4287-men-o-benovsheni-niye-dermedim-sabir-sarvanin-sheirleri.html>

“Vətənə can demişik, Azərbaycan demişik”-Sabir Sarvan adına Uşaq poeziya teatrının Respublika gününə töhfəsi

<http://xudaferin.eu/vtn-can-demisik-azrbaycan-demisik.html>

Şair Sabir Sarvan yubileyi münasibətilə oxucuları ilə görüşdü

<http://yenisumqayit.az/3318-shair-sabir-sarvan-yubileyi-munasibetile-oxuculari-ile-gorushdu-fotolar.html>

Şair Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi keçirilib

<http://shirvaninsesi.info.az/son/108-shair-sabir-sarvanin-60-illik-yubileyi-kechirilib.html>

Arzusu ürəyində qalan şair : Sabir Sarvan

https://525.az/site/?name=xeber&news_id=75507#gsc.tab=0

Sabir Sarvan. Sücaət ; Fəxriyyə ; Bu qismət sənindi ;
 Qayıtmır (Hüseyn Əfəndinin xatirəsinə) ; Nəsil söhbəti II ;
 Dərdis (İlk dəfə bu sözü) ; Mənsiz də; Yaşım əllini ötdü;
 Qardaşım oğluna ; Dünənə ayna tut (Yandırdı şövqün
 canımı, ey dərdə, dərman hardasan?. İmadəddin Nəsimi) ;
 Ölən min dəfə dirilib (Mövlanə Cəlaləddin Rumiyə); Şeirələr.
<http://sumqayitfakt.az/manset/10412-payzda-getmidin-bahar-dagldi-yerin-durnalar-dnd-hardasan-sabir-sarvan.html>

Şair Sabir Sarvanla Ağsu rayon ictimaiyyətinin görüşü
 keçirildi.

<http://agsu-ih.gov.az/news/59.html>

Tanınmış şair Sabir Sarvan vəfat etdi

<http://milletinsesi.az/postview/post/37755>

Şair Sabir Sarvanın anım günü Sumqayıtda yad edilib

<http://etmtv.news/sabir-sarvanin-anim-gunu-sumqayitda-ehitramla-yad-edilib/>

KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR

Sabir Sarvanın əsərlərinin əlifba göstəricisi

Kitabların əlifba göstəricisi

Çıx qaranlıqdan 2
 Dərdimi oxusun ney 5
 Gəldi qürub 3
 Gördüyüm göy baxdığım işıq 1
 Qibləm ürəyimdi 7
 Özümü sözə çevirdim 4
 Yarandım yaşadım 6

*Məcmuələrdə, dövrü mətbuatda dərc olunmuş şeirlərinin
 əlifba göstəricisi*

Abbas əmimin qızı 38
 Adsız şeir 16, 56
 Ağıma gəlməzdi 56
 Ağrı 12, 56, 61, 65
 Allahın işinə bax 47
 Anladığıca 55
 Altmışında gəlin kimi 44, 67
 Baxıram 19
 Barış adamı 53
 Bayazidə 28
 Belə bir gündə 21, 49, 52
 Bəxtsiz balıqçı 47
 Bəlli-bəlli 29, 36, 49, 50, 60, 69
 Bilmirsən haradayıq, Sabir Sarvanım?! 26
 Bilsəm ki... 56
 Bir də açılsaydı gözüm işığa 40
 Bir də gördün 41
 Bir gün görünməsən 40, 46
 Bir kəndin çəkdikləri 8
 Bir qarışqa bərkə düşsə 42, 48

Bir mənəm, bir uzun gecə 19
 Bir ox ucunda 44
 Biz indi hardayıq, Məmməd İsmayıl 27
 Biz qonşuyuq 47, 69
 Böyüdüm 13
 Bu qismət sənindi 41, 49, 50
 Bunun 28, 30, 39
 Burax gözlərinin içindən keçim 63
 Canıyananlar 44
 Can şirindi 42
 Çaldıran ağrısı 39, 48, 69
 Çəkilir 28, 30
 Çıx qaranlıqdan 28, 30, 50, 60, 69
 Çöhrəndə mən deyən təbəssüm 39, 66
 Dedim daş daşımı 44
 Desinlər 29
 Deyiləndə 29, 49, 50
 Dərdimi oxusun ney 40, 54
 Dərviş 21
 Divardakı yazıya etiraz 44
 Doğuldum yaşadım 40
 Doymadım 44
 Dözüm 38
 Dünənə ayna tut 46, 54
 Dünyaya nifrətim yoxdu 42, 48
 Düşdülər torpağın üstünə 12
 Düşmən 31, 32, 49, 50, 60, 69
 En uca dağlardan 41
 Ev tikirik 28, 38
 Əldən çıxar 39, 44
 Əsirlər 47
 Feyzi Mustafayevin xatirəsinə 33, 34
 Fəxriyyə 38
 Fələstinli uşaq 58
 Fərq 39, 45
 Gecə gündüz 47, 69
 Bahara aldanan şair 54

Gedirsən 30, 37, 48, 51
 Genişlik 56
 Gerçəklik 41
 Gəldi 39
 Göndər 47
 Gördüyüm göy, baxdığım işıq 58
 Gözümün içindən qocalmışam mən 31, 49, 50, 60, 69
 Haqqa kölgə düşsə 38
 Hara aparırsan... ..... 48, 56, 69
 Hara daş atılsa 46, 69
 Heyf 47
 Hərdən sən oxumasan 40
 Hər il 38
 Xatırlasaz, xatırlansam 44
 İlqarlı dostum 53
 İtki 53
 Keçən çoxdan keçib 38
 Kənd uşağı 14, 55, 56
 Küçədə ağlayan qarı 56
 Külqabı 44
 Qan 20, 21, 49, 59, 62, 64, 69, 80
 Qara daş altında 56
 Qardaşım oğluna 29, 49
 Qarabağ 23
 Qarabağlı uşaq 49
 Qatarımdan yavaş-yavaş 17, 58
 Qayıtmır 39
 Qənaət 41
 Qış şeiri 40
 Qibləm ürəyimdi 47, 69
 Metro 44
 Məğlubiyyət 44
 Mən bir sapand daşım 63
 Mən həməən aşiqəm 54
 Mən sənənlə barışdım 47
 Məsləhət 22

Nanə yarpağıdı ürək 28, 30
 Nənəmin sinə daşına gecikmiş yazı 47
 Nəsil söhbəti 19, 40, 46, 48
 Nəsil söhbəti II 68, 69
 Nəticə 47
 Niyə dərmədim 44, 46, 51, 54, 69
 Nizamsız qoşma 39
 Novruz əmiyə 28
 O ev... ..... 17, 58
 O qoca 15, 56
 Olur 39
 Ovunmayan xatirə 31
 Ovunmaz sinəm 38, 66
 Öldürdüm özümü 39, 66
 Ölən min dəfə dirilib 42, 48
 Ömür hekayəsi 47
 Özüm öz əllərimlə 47
 Özümü sözə çevirdim 48, 64
 Payız gecəsində yağış 9
 Payızda getmişdin 42, 48
 Rəqqasə 18, 50, 69, 70
 Sabirdən-Sabirə 24
 Saxla bülbül kimi 47
 Satılır 25
 Sevdiyimə 48
 Sevdiyimə yazılan şeir 56
 Sevgi 21, 35, 49, 50, 69
 Səndən özgə 18
 Siz tor qurun 42, 48
 Sizin aranızda yaşayan adam 12
 Sözə ağı 44
 Şeir yaza bilməyəndə 12
 Şükranlıq 53
 Təcnis 29, 49, 50, 54
 Tərk edib gedərdim 42
 Təzədən 56
 Tövbə 28, 41, 49, 60, 69

Toy günü 10
 Üç qoşma 56
 Üzü qibləyə tut 39, 66
 Vəsiyyət 39
 Yanıq Kərəmi 10
 Yarandım yaşadım 46
 Yaşadım bina 39, 66, 69
 Yaşım əllini ötdü 42, 69
 Yaz 43
 Yeknəsəqlik 41
 Yollarım, arzularım 11, 56
 Yüz illər dolana 31

Dövrü mətbuatda yazılan məqalə və oçerklərinin əlifba göstəricisi

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt şəhər bölməsinin nəzdində fəaliyyət göstərən “Turan” ədəbi məclisinin işi haqqında 91
 Bir tərəfdə manat... Bir tərəfdə Vətən 82
 Bizdən Sizə qalan Sözdür 94, 100, 110, 112, 116, 123
 Bu soyuq qanları neylərdin, İlahi ! 72
 Çalxalandıqca, bulandıqca zaman 84
 El-obadan gələn səslər 77
 Ədəbi yaradıcılıq məktəbi 92
 Əslini danan haramzadadır 83
 Kimdir düşmən 74
 “Qara şəhər”in şikayəti nədəndir 75
 Qara yaxmağa nə var ? Uğura sevinin 95
 Qəhrəmanlar olsə də, qəhrəmanlıq yaşayır 80
 Kəndçilərin şəhəri və yaxud “Gör nələr yaradır el Sumqayıtda” 86
 Lüdvıqshafenli şair 93
 Nələri satdılar gör Sumqayıtda 85
 Sazın sevdidi şair 96
 “Sevil” Qadınlar Məclisi Sumqayıt şəhər şöbəsinin sədri O.Babayevanın Sumqayıtda yaşayan qadın yazarların əsərlərindən ibarət hazırlanan almanax haqqında 90

- Sonuncu maşın qəzası 79
 Sumqayıtlı tələbələr ... Oxumağa dəyər, ya dəyməz 87
 “Susqu” haqqında danışmaq lazımdır 89
 Tez-tez görüşəcəyik 73
 Üçüncü 79
 Yadda qalan yeddi gün 88
 Yol göründü qürbət elə 78
 Zülmə qalib gələ bilməyəcək 76

Tərtibçisi, redaktoru olduğu, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi kitabların əlifba göstəricisi

- Dinmə, ey kədən 115
 Dünya Sumqayıtdan keçir 107
 Gedim haqqın ayağına 98
 Göydən yerə göz qoyan var 99
 İkimiz bir kitabda 109
 Qanadlandıq uçmağa 101, 104, 108, 114, 119, 120, 121, 122
 Qəhvə rəngi 106
 Mənsiz dözə bilsən 111
 Pıçılı 117
 Seçilmiş əsərləri 118
 Sənin səadət mənəm 113
 Sinəmdə dərdlər yatır 102
 Suya yazılan sevdə 103
 Vətən şeirləri 97
 Vətənim, anam, dilim 105

Dövrü mətbuatda yayımlanmış tərtibçisi, redaktoru, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi əsərlərin əlifba göstəricisi

- Böyük ədəbiyyata doğru 125
 Dünya Sumqayıtdan keçir 126
 Qanadlarınız yorulmasın 124

Müsaibələrinin əlifba göstəricisi

- “Adsız”ın müəllifi 131
 Arzuların arxasınca 127
 AYB-nin Sumqayıt bölməsinin hələ də binası yoxdur 144
 Bayram oldu 130
 Bədii sözün silqəti 136
 “Biz itirilmiş nəsil yox, abırını itirməyən nəsilik” 142
 Çalışram ki, ədəbiyyata az yazmağımla xidmət edim 139
 Çətin adamla asan müsaibə 148
 Ədəbiyyat qəzetinin sorğusu 147
 Himnimizin müəllifi ilə bağlı həqiqət gec-tez öz yerini tutacaq 143
 İstəməzdik ki, gənclər Avropanı kor-koranə yamsılasınlar 132
 Qələm əhli faciələrimizi adiləşdirir 145
 Qubadlı bir qaladır 134
 Məqsədimiz birgə, əlaqəli işləməkdir 141
 Məqsədimiz ədəbiyyata xidmət etməkdir 138
 Mən duran yerdən baxanda 140
 “Mən o günləri yaşamışam” 133
 Nəfsinə qalib gəlməyi bacaran insanları yüksək qiymətləndirirəm 147
 Ömürdən bezən şair 135
 Sazın yeri, sözün yeri 129
 “Sumqayıt məni ikiüzlü eləməyə çalışan şəhərdir” 137
 “Yazıçı üçün “mən” deməyin bircə yolu var...” 146
 Üç yadigarın biri 128

Tərcümələrinin əlifba göstəricisi

- Dəniz həsrəti 151, 160
 İki çaşqın insan 155, 164
 İstanbul küçələri 152, 159
 Quş dastanı 149, 157
 Mehriban 153, 161
 Son bahar küçəsi 155
 Sormazlar 150, 158

Şeirlər 164
 Şəhidləri ağlamazlar 156, 163
 Uzaqlara doğru 154, 162

Sabir Sarvan haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi

Abbasov, İ. 166
 Aslan, M. 167
 Əmrahoğlu, Ə. 168, 170, 174

Sabir Sarvan haqqında yazılan əsərlərin əlifba göstəricisi

Çıx qaranlıqdan 166
 Sabir Sarvan 169
 Söz sözü gətirər 167
 Ömrünü çeyrə çevirən Sabir Sarvan 171
 Özümü sözə çevirdim 168, 170

Sabir Sarvan haqqında dövrü mətbuatda yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi

Abbasov, İ. 190, 196
 Bədəlsoy, M. 178
 Cabbarlı, N. 188
 Cəmaləddin, G. 209
 Çərkəzoğlu, Ə. 177
 Əsədova, R. 198
 İmamnəzərli, H. 199
 İmdat, A. 207
 Kamal, R. 184
 Məlikov, Q. 176
 Mirzəbəyli, İ. 179
 Muğanlı, Q. 174
 Müşfiq. 202
 Ol, Əjdər. 200
 Rafaeloğlu, E. 185
 Şahbazov, M. 187

Tanrıverdi, Ə. 183
 Yusifli, V. 182, 189, 195

Sabir Sarvan haqqında dövrü mətbuatda yazılan məqalələrin əlifba göstəricisi

Ağrı 178
 Ağsuda şairlə görüş 185
 Arzusu ürəyində qalan şair 207
 Bahara aldanan şair 199
 “Bir uzun küçə”nin sakinləri 195
 Bir istedad da söndü 197
 Dərdin də dili varmış... 189
 Dərdlə doğmalaşan şair 209
 Dünyayla barışmış adam 177
 Gördüyüm göy, baxdığım işıq 182
 Kösöv rəngli, ... əllərimi üşüdən kitab 179
 Qanadlarınız yorulmasın 174
 Ruhuna ruzidir mənim yazdığım 191
 Sabir Sarvan 201
 Sabir Sarvan-60 192
 Sabir Sarvan-50 180
 Sabir Sarvan dünyasını dəyişib 203
 Sabir Sarvan yad edildi 208
 Sabir Sarvanın 60 illik yubileyi qeyd olunub 198, 205
 Sabir Sarvanın yubileyi qeyd edilib 204
 Sənətlə şəxsiyyətin vəhdəti 186
 Sumqayıtlı şair Sabir Sarvanın 60 yaşı qeyd edildi 194
 Sumqayıtın mədəniyyət ocaqlarında... 193
 Söz bəxtin yaddaşı kimi 184
 Sözdən o yana... 190
 Şəhər İcra hamıyyətində görüş 181
 Tanış olmaq istəyirsiniz, buyurun 172
 Tanrı verməz gücünü 196
 Ömrünü şeirlərinə bağışladı... 200
 Özümü sözə çevirdim 175
 Özünü sözə çevirən şairin poetik dünyası 183

“Vətənə can demişik, Azərbaycan demişik”	206
Yağışlı hava və şeirin nuru	187
Yaradıcılıqdakı pozitiv ovqatın kəskin dəyişimi	188
Yazıçılar Birliyində şair Sabir Sarvanın yubileyi qeyd edilib	202
Zirvələr sizi gözləyir	176

*Dövrü mətbuatda Sabir Sarvan haqqında şeir yazan
müəlliflərin əlifba göstəricisi*

İlqar, M.	211
İsmayıl, M.	212
Qismət	213

*Dövrü mətbuatda Sabir Sarvan haqqında yazılan
şeirlərin əlifba göstəricisi*

Biz aynı yerdeyiz Sabir Sarvanım	212
Dünya özü bilir	211
Yıldırım seydiyin tut ağacına	213

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçidən.....	2
Sabir Sarvan : yel vurduqca durub gəzər külüm səni, külüm səni	3
Yaradıcılıqdakı pozitiv ovqatın kəskin dəyişimi.....	6
Sabir Sarvanın düşüncə karvanı	14
Görkəmli şəxsiyyətlər və qələm dostları Sabir Sarvan haqqında	17
Sabir Sarvanın həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri	19
Sabir Sarvanın əsərləri. Kitablar	21
Dövrü mətbuatda dərc edilmiş əsərləri. Şeirləri	28
Məcmuələrdə dərc edilmiş əsərləri. Şeirləri	34
Ədəbi-tənqidi qeydləri, məqalələri və oçerkləri.....	37
Kitablarda	37
Dövrü mətbuatda	37
Tərtibçisi, redaktoru olduğu, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi kitablar	41
Dövrü mətbuatda	45
Müsahibələri	46
Tərcümələri	50
Kitablarda	50
Dövrü mətbuatda	51
Sabir Sarvan haqqında	52
Kitablarda	52
Dövrü mətbuatda	53
Sabir Sarvana həsr edilmiş şeirlər	58
Kitablarda	58
Dövrü mətbuatda	58
Сабир Сарван. О нём в газетах и журналах	58
ƏLAVƏ. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Sumqayıt bölməsində saxlanılan materiallar	59
Şəxsi arxivində saxlanılan materiallar	62
Şagird dəfətlərinə yazdığı natamam şeir və hekayələri	66
Sabir Sarvana gələn məktublar	68
Sabir Sarvan (Esse)	69
Bayatılar	70
Nənəmin əlləri	71
Əsmə ey külək, səbrin olsun	72

Rayspolkomda	75
Sabir Sarvan elektron mənbələrdə	76
KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR.....	78
Sabir Sarvanın əsərlərinin əlifba göstəricisi	78
Kitabların əlifba göstəricisi.....	78
Məcmuələrdə, dövrü mətbuatda dərc olunmuş şeirlərinin əlifba göstəricisi	78
Dövrü mətbuatda yazılan məqalə və oçerklərinin əlifba göstəricisi.....	82
Tərtibçisi, redaktoru olduğu, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi kitabların əlifba göstəricisi	83
Dövrü mətbuatda yayımlanmış, tərtibçisi, redaktoru, məsləhətçisi, buraxılışına məsul olduğu və rəy verdiyi əsərlərin əlifba göstəricisi	83
Müsahibələrinin əlifba göstəricisi	84
Tərcümələrinin əlifba göstəricisi	84
Sabir Sarvan haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi	85
Sabir Sarvan haqqında yazılan əsərlərin əlifba göstəricisi	85
Sabir Sarvan haqqında dövrü mətbuatda yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi	85
Sabir Sarvan haqqında dövrü mətbuatda yazılan məqalələrin əlifba göstəricisi	86
Dövrü mətbuatda Sabir Sarvan haqqında şeir yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi	87
Dövrü mətbuatda Sabir Sarvan haqqında yazılan şeirlərin əlifba göstəricisi	87

SABİR SARVAN

(Məlikov Sabir Soltan oğlu)

Bibliografiya